

DIRVA

Nr. 88

Rugpiūtis-August 2, 1963

Cleveland, Ohio

Antrojo žingsnio baimė

JEI ATOMINIŲ BANDYMŲ ATMOSFEROJE, ERDVĖJE IR VANDENYJE SUSTABDYMAS LAIKOMAS PIRMUOJU ŽINGSNIU Į PASTOVESNĘ TAIKĄ, KOKS TURĖTŲ BŪTI ANT-RAS? — ŠIUO METU NEABEJOJAMA, KAD JIS PALIES VOKIETIJOS ATEITĮ. — VOKIEČIUS BAIMINA JAV POLITIKOS TENDENCIJOS, SIEKIANČIOS ATSIKRATYTI JŲ TAL-KOS VAKARAMS ABEJOTINOS VERTĖS NE-UTRALAUS BUFERIO SUDARYMO NAUDAI.

Vytautas Meškauskas

Šiandien atrodo, kad Maskvos atominų bandymo draudimo sutartis bus JAV senato ratifikuota, kaip pirmasis žingsnis pastovesnės taikos link. Susirūpinimą ir net baimę kelia antrasis žingsnis. Antruoju žingsniu Nikita Chruščiovas sidlo nepuolimo paktą, kuris tiesiogiai palies būsimą Vokietijos statusą ir tuo pačiu gali ilgims laikams užšaldyti dabartinę būklę visoje Vidurio ir Rytų Europoje, nes Vokietija praktiškai ir buvo didžiausias šaltojo karo tikslas. (Anot N.Y. Times: Germany is the grandest of the prizes of cold war). Tai dėl to, kad įsiviešpatavimas Vokietijoje reikštų kartu visos Europos kontrolę.

Už tai kai pereitą antradienį prezidentas J.F. Kennedy keturių puslapių laiškų pranešė Maskvos susitarimo, kuris tuo laiku dar nebuvo parafuotas, detales kancleriui Adenaueriui, Bonnos nuotaukos pasidarė labai neramios, jei vengiamo išsireikšti -- prisilėgtos. Mat, faktiškai Bonna buvo davusi laisvas rankas derėtis su sovietais dėl Vokietijos likimo. "Verhandeln, das sollen den Amerikaner machen" (derėtis -- tai turi daryti amerikiečiai) -- tokį šūkį buvo metęs Bonnos užsienio reikalų ministeris Schroederis. Žinia, Bonna sau

pasiliko teisę tokį susitarimą priimti ar atmesti, tačiau iš kitos pusės kokia pasaulio galybė galėtų pasipriešinti bendram JAV ir Sovietų Sąjungos spaudimui?

Bonna tikisi, kad Vakarų Vokietija yra tokia svarbi sąjungininkė, kad amerikiečiai, išeidami grynai iš savo interesų, negalės jos atsisakyti. Iš kitos pusės, JAV ir D. Britanijoje yra stipri viešosios nuomonės srovė, kuri nepageidauja sąjungos su vokiečiais, norėdama iš Vokietijos padaryti neutralų buferį tarp Vakarų ir Rytų. Tai pažiūrai atstovauja kolumnistų "dekanas" W. Lippmannas, kuris ra-

šo: "Dabar mes turime paimti pozityvią politikos liniją. Užuo- t vengę bet kokio netiesioginio Vokietijos padalinimo pripažinimo, mes turime pradėti sunkias, bet nebūtinai beviltiškas derybas- diskusijas dėl Vokietijos suvienijimo sąlygų. Jei vokiečiai bus sujungti, jie turės už tai ir sumokėti."

Savaime aišku, kad tokių komentaryų lektūra nemaloniai veikia kanclerį Adenauerį, ir jis labai džiaugsmingai priėmė privatų pilietį Richardą Nixoną, kuris, viešėdamas Europoje, atrodo, užsidėgė suformuluoti naują respublikonų partijos užsienio politiką.

Dėl to į tą tuojau pas save pasikvietė ir prezidentas de Gaulle.

Čia reiktų priminti, kad Adenauerio ir de Gaulle siekimas yra sujungti jų kraštus į vieną jungtinę Vakarų Europą, kuri ilgai- niui (kaip -- neišku) išplėstų savo įtaką ir į dabar sovietų kontroliuojamą Europos dalį. Vienos Vokietijos išskyrimas į "neutralų buferį", be abejo, susilpnintų Prancūzijos pozicijas, o pačią Vokietiją padarytų taikiniu sovietų pagrindinio veikimui, o tokios padėties, lygios chaosui, sovietai ir siekė, sidlydami antru žingsniu nepuolimo paktą, kurio trečiasis straipsnis numato dalinį kariuomenių atitraukimą iš abiejų Vokietijos dalių ir duoda abiem pusėm teisę kontroliuoti priešingą teritorijos dalį. Tą "kontrolę", žinoma, sovietai tuojau pat išnaudotų kišimuisi į vokiečių vidaus reikalus.

Vokiečiai nenori tikėti, kad dabartinė Washingtono administracija atsisakytų nuo jų talkos Atlanto bendruomenei tokios abejotinos kombinacijos -- neutralios zonos -- naudai, tačiau visai tikri jie nėra -- ir man atrodo -- ne be pagrindo.

RUSK SUSITIKS SU CHRUŠČIOVU

Valstybės sekretorius Dean Rusk, kaip praneša Plain Dealer korespondentas iš Washingtono, ateinančios savaitės pradžioje susitiks su Chruščiovu Sočio kurorte prie Juodosios jūros. Jį lydės maža "diplomaty grupė".

Rusk noris išsiaiškinti su Chruščiovu apie sekantį Rytų-Vakarų derybų žingsnį, ypač tai, kaip Berlyno ir eventualiai Vokietijos suvienijimo klausimai galėtų būti įjungti į planuojamą NATO ir Varšuvos pakto nepuolimo sutartį.

Washingtono W. A. Hariman pareiškė, kad Sovietija greičiausiai reikalau- sianti tos sutarties anksčiau, negu rimtai pradės kalbėti kitais klausimais. Jis taip pat gąsdino, kad senato atsisakymas ratifikuoti atominį bandymų nutraukimo sutartį reikštų Amerikos vadovavimo pasauliui praradimą.

Prieš susitikdamas su Chruščiovu, Rusk dalyvaus minėtos sutarties oficialiame pasirašyme Maskvoje. Greičiausiai tai įvyks pirmaadienį. Sutarties pasirašyti valstybės sekretorių ly-

Atlanto pakraštyje, Kennebunk Porte lietuvių pranciškonų sodyboje, kur kasmet vasaroja daug lietuvių kultūrininkų ir ruošiamos vaikų stovyklos, bei veikia šv. Antano lietuvių berniukų gimnazija, pagal arch. J. Muloko planus buvo įrengta šv. Antano šventovė, kurią puošia didingai į dangų besistiebiąs lietuviškas kryžius.

AMERIKOS DILEMA PIETŲ VIETNAME

Išlaidingas karas, kurio Amerika nelaimi

Apie 60,000 budistų dalyvavo demonstracijose, tęsdami P. Vietnamo religinę krizę, prasidėjusią prieš 11 savaitių. Demonstracijos vyko sostinėje Saigone ir kitose didžiuosiuose miestuose, bet vyriausybė nerodė pastangų demonstracijas nuslopinti, ir tuo būdu iš-

vengtą didesnių incidentų. Budistai sako, kad demonstracijos bus kartojamos.

dės, šalia administracijos pareigūnų, ir šešių ar septynių asmenų kongresinė delegacija, kuriai vadovaus senato užsienio reikalų komisijos pirmininkas J. William Fulbright. Galutinis delegacijos sąstatas dar nesudarytas, nes norėta į ją įtraukti ir respublikonų senatorių, bet tie ligšiol atsisakinėja.

Budistai taip pat atmetė vyriausybės pasiūlymą įjungti į komisiją, kuri ištirtų religinius nesklandumus, nebent vyriausybė prisiim-

tų atsakomybę už gegužės 8 dienos incidentą, pradėjusį šią krizę. Tada žuvo devyni asmenys, bet vyriausybė teigia, kad į minią grąnata buvusi mesta komunistų provokatoriaus.

Pietų Vietname, šalia sunkių kautynių su besiskverbiančiais šiaurės Vietnamo komunistais, išsivysčius "antrajam frontui" -- budistų bruzdėjimui prieš prezidentą Ngo Dinh Diem -- vis aštoriau Amerikai iškyla dilema: birsti gilyn ar iš viso pasitraukti? JAV yra įsipareigojusi remti Diemo vyriausybę. "Mūsų pasitraukimas", neseniai pareiškė prez. Kennedy, "reikštų žlugimą ne tik Pietų Vietnamo, bet ir visos Pietvakarių Azijos, todėl mes turime pasilikti".

"O KĄ MES ČIA VEIKIAME?"

"JAV elgiasi, kaip apgirdytas, aklas dramblys, besidauždamas aplink save" -- neseniai pastebėjo vienas patyręs JAV pareigūnas P. Vietname. Jo nuomone, nepaisant pusantro milijono per dieną kaštuojančio karo, Washingtonas vis dar nepataiko nukreipti dėmesį į "problemų židinį".

Tos problemos gana komplikotos, JAV bando sukurti vietnamiečių armiją, kuri prilygtų komunistams, išvairiusiems prancūzus iš Indokinijos; tai geriausiai paruoštos jėgos visoje džiunglių karų istorijoje. JAV bando palenkti vietos gyventojus antikomunistiniam reikalui -- ir daugumas jų nori išlikti neutralūs jau dvidešimt metų besitęsiančiame kare. O gal painiausia problema, kad JAV besąlyginiai pradėjo remti Diem -- kataliką krašte su 70% budistų.

Pastaraisiais metais JAV šiek tiek pažengė priekin: jai pasisekė suorganizuoti vietnamiečių kariuomenės branduolius, šiek tiek

(Nukelta į 2 psl.)

Šiandien ir rytoj

SOVIETAİ siekia visas tautas suvirinti komunizmo katile ir sukurti naujo tipo žmogų -- "homo sovieticus", statydama pavyzdžių Jungtines Amerikos Valstybes. Deja, pavyzdys pasirinktas blogas. Amerikos emigrantai nebuvo prievarta apgyvendinti šiame krašte. Jie atvyko savanoriškai, nutarę pasidaryti amerikiečiais. O Sovietų nerusų tautos buvo įjėga ar karu prijungtos ir ten piliečiai nevisi lygūs. Ypač tai stipriai pastebima Pabaltijo kraštuose ir Rytų Lenkijoje. Maskva ten deda dideles pastangas gyventojus surusinti, bet tas jai sunkiai sekasi.

Tokioj Estijoje nėra jokios kalbos apie "glaudų" bendradarbiavimą tarp estų ir rusų. Oficialūs santykiai irgi šalti, ir estai, kiek tik gali, vengia rusų. Bendradarbiaujama tik tiek, kad nebūtų prieštasties "savanoriškai" išsiųsti į Sibirą plėšiminių žemių darbam.

Vedybos tarp estų ir rusų retos. Susituokia tik kai kurie partiečiai su rusaitėmis, nes tokiu atveju Maskvoj į juos geriau žiūri. Uo tarpu vedybos tarp rusų ir estų retesnės.

Užsieniečiai, lankydami Estiją, Taline pastebėjo, kad yra restoranų, kur kalbama vien rusiškai. Kadangi ten lankosi tik rusai, tai estai vengia užteiti ir tai dėl kelių priežasčių. Pirmiausiai estai kenčia ekonomiškai, nes jie stovi už rusus žemesnėje atlyginimo kategorijoje. Visi pramonės gaminiai ir didžioji dalis maisto produktų nuo 1945 metų vie tebesiunčiama į Rusijos gilumą. Be oficialių "plėšimų", dar rusai valdininkai, gyvenę Estijoje, savo giminėms į Rusiją siunčia maisto ir įvairių daiktų siuntinius. Rusai, gaudami aukštus atlyginimus, turi progos daugiau nusipirkti ir geriau gyventi. Administracijoje daugiau negu 50% vietų užima rusai, arba rusiškos kilmės estai. Tas, aišku irgi nepagerina sovietų - estų santykių. Pagaliau, rusų imigrantų skaičius Estijoje kasdien auga.

Šiandien Estijoje yra 850,000 estų ir 300,000 rusų (prieš karą buvo 1,100,000 estų ir 90,000 rusų), neskaitant 100,000 sovietų kareivių, kurie stovi Estijoje. Estai karinę prievolę atlieka Rusijos gilumoje. Taline dabar yra 280,000 gyventojų, kurių pusė yra rusai.

Rusai į estus žiūri iš aukšto, kaip į antros ar trečios klasės piliečius, kuriais negalima pasitikėti. Panaši padėtis yra ir kituose Pabaltijo kraštuose, kur rusams sunkiai sekasi sukurti "homo sovieticus".

★

LIETUVIŲ studentų grupė iš Vilniaus lanko netoli Maskvos pramonės centrą. Pravažiuojant pro fabriką, vienas ekskursantas paklausė vadovo:

-- Gal galima būtų apžiūrėti šį pastatą?

Rusas pakratė galvą.

-- Negalima, nes čia gaminami sovietiški tankai ir draudžiama bet kam įkelti koją...

-- Nesvarbu... -- patraukė pečiais jaunuolis. -- Mes jau esame susipažinę su sovietų tankais...

(vg)

- Aš gyvenau dvigubą gyvenimą. Čia esu kaltinamasis, o teisme prokuroras!

Komunistų partizanų Vietname reikia ieškoti kiekvienoje lūšnoje, kiekviename krūme...

AMERIKOS DILEMA PIETŲ VIETNAME

(Atkelta iš 1 psl.)

Išmėję palankumo gyventojų tarpe. Bet jai nepasisekė laimėti inteligentijos paramos, kuri nusistačiusi prieš Diemą.

Dvi didžiosios grėmės: augęs budistų pasipriešinimas, sukrečias Diemo vyriausybės pozicijas ir komunistų pastangos apsupti P. Vietnamą per Laosą.

LAIKO KLAUSIMAS

"Nė viena pusė karo su komunistais nelaimės greitai," sako JAV kariniai ekspertai.

Šiaur. Vietnamo komunistai yra įsitikinę -- tai jie pakartotinai yra pabrėžę, -- kad jie su laiku nualins amerikiečius, kaip pasisekė nualinti prancūzus. Ho-Chi-Minh, Š. Vietnamo komunistų vadas, pareiškė, kad jie užtruko šešerius metus, kol išstūmė prancūzus, o amerikiečiai esą dvigubai stipresni, tad reikės dvilios metų jiems išvaryti.

Vienas amerikiečių karininkas

nurodė, kad britams reikėjo aštuonerių metų, kol jie išvalė Malajus nuo komunistų, kurių buvo nedaugiau, kaip 3000. Pietų Vietname kovojančių komunistų skaičius galys siekti 30,000.

Karą ant savo pečių nešančių amerikiečių, oficialiai vadinamų patarėjais, P. Vietname esama apie 12,000. Jų daugumą ten teišbūna apie vienerius metus -- viena, vengiant grėsmės jų sveikatai, antra -- stengiantis išlaikyti didesnio kovingumo moralę. Bet... tikroji patirtistokiame kare praktiškai įgyjama tik po vienerių metų.

KOVŲ ŽIDINIAI

Pietų Vietname yra trys pagrindiniai karo laukai. Pirmasis -- aukštumos Laoso pasienyje iki 17-sios paralelės, sienos su Š. Vietnamu. Ten amerikiečiams pasisekė pritraukti savo pusės kaliniečius, kurie laikomi labai geraiis kovotojais. Pajūry, kur tęsiasi siaura ry-

žių laukų juosta, taip pat pasiekta šiek tiek tokių pažangos.

Mekongo upės slėnyje, kur susitelkę apie 70% gyventojų iš bendro 16,5 ml. skaičiaus, reika-

Iš nuotraukos atrodo, kad santykiai tarp JAV ir Sovietijos tikrai atšilo. Harrimanas ir Chruščiovas Maskvoj susitikę puola vienas kitam glėbin...

lai daug lūnesni. Žvilgsnis į žemėlapi parodo priežastį: deltą sudaro didžiausia pasauly upių sistema. Pelkės, kanalai, upeliai ir ryžių laukai sudaro komunistams puikias sąlygas slapstytis, o Mekongas įteka Pietų Vietnamą iš Kambodijos ir Laoso -- dėkinga susisiekimo arterija. Jei ligi šiol komunistams tekdavo slapstytis džunglėse ir maitintis pavagiamaisiais ryžiais, dabar Mekongu gali veik nevaržomai gauti papildymus.

PERSPEKTYVOS

Amerikiečiams, kaip stebėtojai sako, ateities galimybės yra tokios:

Nusprendus, kad nebėra vilties sudaryti tokią vietos vyriausybę, kuri pajėgtų sumušti komunistus -- palikti viską Dievo valiai ir pasitraukti. Tada visa Pietvakarių Azija būtų tų pat užlieta komunizmo.

Perimti visas operacijas į savo rankas ir mesti amerikinius dalinius tiesioginį kovon. Tai sukeltų viso pasaulio komunistų riksmą apie JAV "imperializmą", o tą propagandą komunistai gana sėkmingai naudojo visoje Azijoje.

Nebandant imtis nė vienos tų išiečių, belieka tęsti dabartinę politiką: nesiimti jokio sprendimo ir kasdien didinti nuostolius.

*VAKARŲ VOKIETIJOS saugumo įstaigos tiki turinčios pirmuosius aiškius įrodymus apie nacių atgimimą užsieniuose. Frankfurte, Muenchene ir Freiburge pasirodę plakatai buvo pasirašyti Didžiosios Britanijos nacionalistų sąjūdžio. Karlruhe mieste rasta senojo antisemitinio "Sturmer" kopijų -- perspausdintų JAV-se.

Pietinėse valstijose ir vėl deginami KKK kryžiai...

KKK - FANATIZMO ŽIDINIAI

Ryšium su rasiniais neramumais ir Washingtone svarstomu įstatymo projektu, pietinėje JAV dalyje pagyvėjo Ku-Klux-Klano veikla. Neretą naktį Alabamos ar kitos kurios valstijos laukuose suliepsnoja kryžius ir vaiduokliškų figūrų klausosi per garsia kalbūs kurtomos neapykantos: "Ir biblija sako, kad 'nigeris' yra žemesnis už mus, baltuosius anglosaksus. Žydas taip pat žemesnis. Dievas yra segregacijos šalininkas."

Dabartinis KKK atgijimas yra menkas, palyginus su šios slaptingosios imperijos veikla po pirmojo pasaulinio karo, kada ši organizacija buvo pajėgi pakreipti sau naudinga kryptimi gubernatorių rinkimus arba iškilmingai žygiuoti per Washingtoną.

1920-30 metais jos narių skaičius keturiasdešimtyje valstijų siekė milijonus; dabar jų yra apie 70,000, daugiausiai farmų zonose Alabamoje, Georgijoje, Pietų Carolinoje ir šiaurinėje Floridos dalyje. Mississippi valstijoje Baltųjų Piliečių Taryba tokia fanatiška, kad KKK iš tikrųjų nereikalingas.

KKK žydėjimo laikai, kada ši

organizacija buvo nepaprastai stipri finansiškai ir politiškai, jau praėjė ir organizaciniu požiūriu. Dabar ji suskilusi į gausybę nepriklausomų grupių, susidedančių didžiąja dalimi iš neturtingųjų, vos pajėgiančių apsimokėti 10 dolerių metinius mokesčius. Daugelyje pietinių valstijų dabar jau uždrausta deginti kryžius ir viešai pasirodyti uniformose, nors kai kur dar pasirodoma.

Pirmasis KKK vienetas buvo suorganizuotas Pulaski, Tenn., tuo po civilinio karo; netrukus organizacija išplito visame vadina-mame Dixielande, baltiesiems organizuojant apsaugos būrius nuo tuo metu išlaisvintų negrų, bet vėliau tas tikslas išvarto į terorą. Tam buvo sukurtos keistos organizacinės formos, įvesta ypatinga apranga ir paslaptingos apeigos, kelti neišsprusiosiose masėse fantazijai ir siaubui, pvz. naujokai priima kraujo priešai raganiško stiliaus apeigose vidunaktį.

"Negryni amerikiečiai" -- imigrantai, katalikai ir žydai organizacijon nepriimami. Organizacija buvo kongreso pripažinta antikonstitucine jau 1871 metais.

KORĖJOS INCIDENTAI KELIA SUSIRŪPINIMĄ

Korėjoje prasidėję ginkluoti incidentai gali reikšti didėjančio komunistų agresyvumo pradžią. Šios savaitės bėgyje jau žuvo trys amerikiečiai kariai, iš pasalių nušauti perėjusių neutraliąją zoną komunistų, ir vis gausėja žinios apie komunistinės Kinijos karių dalinių telkimą Indijos šiauriniame pasienyje.

Kai kurie stebėtojai spėja, kad tai esanti dalis komunistinės Kinijos kampanijos, siekiančios padidinti Rytų-Vakarų įtampą, tačiau oficialūs Washingtono sluoksniai tuo tarpu dar vengia priimti šią prielaidą. "Mes atidžiai stebime įvykius", pareiškė vienas vyriausybės pareigūnas, "bet tuo tarpu dar peranksti pasakyti, ar Korėjos incidentai yra atskiri įvykiai, ar dalis platesnės schemos".

Taip pat valstybės departamento kalbėtojas pareiškė neturįs patvirtinimo, kad išilgai Indijos sienos Kinija būtų sutraukusi 13 divizijų. Washingtone spėjama, kad Kinija vargu imtųsi tokios akcijos, nes pernai susilaukė už tai perdėlės kritikos iš viso pasau-

lio. Greičiau jie ruošiasi panaudoti kitus, kaip dabar Korėjos komunistus.

Indijos premjeras Nehru įspėjo savo tautiečius būti pasiruošusiems visokiems eventualumams ryšium su Kinijos kariuomenės telkimu pasienyje.

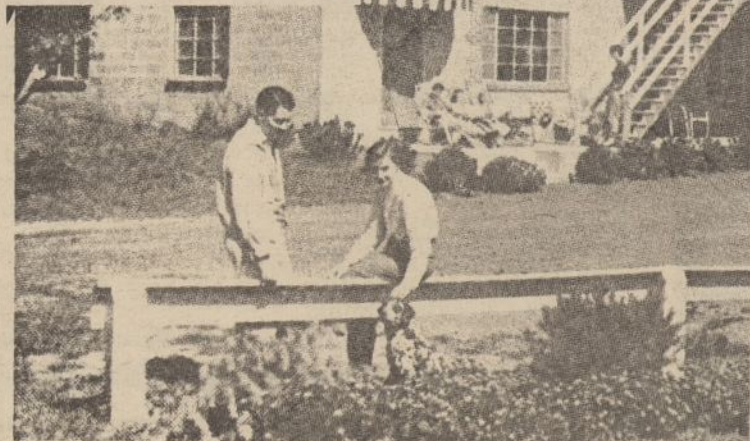
Šiaurinėje Korėjoje, tikima esant 350,000 kariuomenės, ginkluotos sovietiniais ginklais su moderniais sovietiniais lėktuvais bei remiamos milžiniškos kiniečių jėgos už Jalu upės.

* PENTAGONAS baigia paruošti griežtas direktyvas, liečiančias karinių dalinių ir reikmenų naudojimą Hollywoodo filmuose. Ateity filmų gamintojai turės iš anksto Pentagonui pateikti pilnus filmų tekstus su konkretiais nurodymais, kiek kariuomenės, ginklų ir kt. bus atitinkamam filmui reikalinga.

* INTEGRACIJOS klausimo forsavimas jau iškelia paradoksu. Detroite negrai demonstravo, reikalaudami juos įsileisti į vien tik baltųjų apgyventus priemiesčius. Sudarytas mišrus komitetas nupirko apie 50-60 namų tuose rajonuose, bet tik du iš jų pasisekė parduoti negrams.

ECHO VALLEY

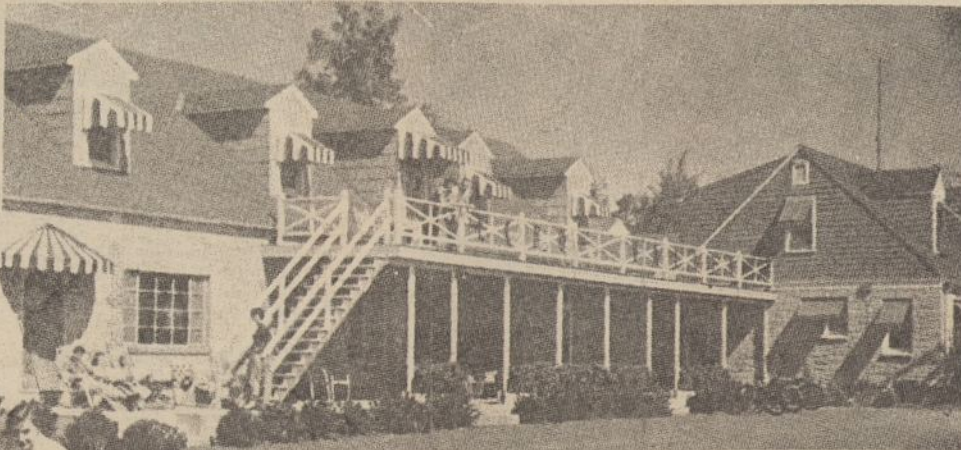
Lietuviai savininkai
ELENA ir JULIUS GARMAI
Visus maloniai kviečia atvykti
Iš anksto kreiptis:
ECHO VALLEY
ECHO LAKE, PA.
Tel. (Area 717) 424-1920.

Nuolaidos: organizacijoms, stovykloms, suvažiavimams.

LIETUVIŠKA VASARVIETĖ

ATIDARYTA ISTISUS METUS.

DŽIAUGSMAS — POILSIS IR RAMYBĖ POCONO KALNUOSE.

Kur vakar dienos malonumai — tampa rytdienos maloniais prisiminimais...

Puikūs ir patogūs kambariai su televizija, radijo ir voniomis, arba atskiri nameliai.

Modernus baras, didelis maudymosi baseinas ir ežerėlis, 20 akrų miško, visokias sportas vasarą ir žiemą, šokiai ir geras lietuviškas maistas.

VIEŠĖDAMI CHICAGOJE PIRKITE NAUJOJE MODERNOJE

PARAMA-

MAISTO IR LIKERIŲ KRAUTUVĖJE

2534 WEST 69th STREET. Telefonas: RE 7-3332

Savininkai: J. Janušaitis ir J. Mažeika

ČIA GERIMUS PIRKSITE TIKRAI PIGIAI! TIK KELETAS PAVYZDŽIŲ

1. ANTIQUE, Four Roses 86 proof
Str. Burb. Whiskey 5th \$3.98
2. BARNETT Prancūziškas konjakas 5th \$4.98
3. KRON BRANNVIN AQUAVIT
švediška 5th \$3.98
4. Import. 6 metų CANADIAN
WHISKEY 5th \$3.98

5. NAPOLEON FRENCH BRANDY 5th \$3.35
6. METAXA, Graikų brandy, 90 proof 5th \$5.75
7. VAT 69 SCOTCH Whiskey 5th \$4.98
8. BORDEAUX French vine 5th \$0.98

Be to, didžiausias pasirinkimas importuotų maisto produktų iš viso pasaulio kraštų.

-TELEPHONE-
Cleveland Trust
WHEN MONEY IS A MUST
MA - 1-1660

PHONE ABOUT LOANS
DAY OR NIGHT

The Cleveland Trust Company
72 Convenient, Complete Banks

DIRVA

 ★★★
THE FIELD

The Lithuanian Newspaper Established 1915

6907 Superior Avenue, Cleveland, Ohio. 44103

Telephone: 431-6344.

Second-Class Postage paid at Cleveland, Ohio.

 Published every Mon., Wed., and Fri. except in case of
Holidays by American Lithuanian Press Radio Ass'n
VILTIS, Inc. (Non-profit).

Subscription per year \$11.00. Single copy 10 cents.

Editor-in-chief Jonas Čiuberkis.

 Prenumerata metams \$11.00, pusei metų \$6.00. Dirva išeina:
pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais,
išskyrus šventes.

Redaguoja:

Jonas Čiuberkis, Vytautas Gedgaudas ir Jonas P. Palukaitis.

 Redakcinė kolegija: P. Bastys, E. Čekienė, A. Laikūnas,
R. Mieželis, V. Rastenis ir St. Santvaras.

PRAMINTI TAKAI

Galimybės lietuviškoms knygoms patekti į viešąsias Amerikos bibliotekas, berods, dar niekad nebuvo išdėstytos taip dalykiškai ir apčiuopiamai, kaip Hypatijos Yčaitės-Petkuvienės straipsnyje, Dirvos 83 nr. Ten akivaizdžiai įrodyta, kad ligi šiol tuo reikalu esame šį tą darę, ką daryti nebūtinai reikia, o nedarome to, kas reikia. Būtent, šen ten stengėmės savo lėšomis pirktų knygų dovanoti bibliotekoms, bet patys permažai bibliotekas telankome ir dar mažiau tenai teiraujamės lietuviškų knygų. Jei daugiau teirautumės, bibliotekos pačios lietuviškas knygas pirktų ir jas laikytų apyvartoje. Vadinasi, šioj srity būtina keisti mūsų veikimo būdą.

Yra buvę viešų ir neviešų paraginimų naudotis tomis viešosiomis bibliotekomis, kuriose lietuviškų knygų šiek tiek yra. Tačiau maža kas juos išgirdo. O ir išgirdusieji dažniausia neilgai tesi taip daryti. Mat, išgirsta dažniausia tie, kurie ir savo lentynose turi lietuviškų knygų daugiau bei geresnių, negu randa bibliotekose. Sunku tikėtis, kad toki ilgaitesetų vaidinti "išalkusius" ir gaišti nemažą laiką imti iš bibliotekų knygoms, kokių ir namie turi.

Betgi iš padėties išdėstymo matyti, kad lietuviškoms knygoms į Amerikos viešąsias bibliotekas takus praminti galima. Tik reikia, kad tų takų mynimas neliktų atsitiktinis, o būtų sąmoningiau suorganizuotas. Šis uždavinys turėtų būti nedelsiant įtrauktas į visų mūsų organizacijų veiklos programas.

Todėl siūlome, kad:

1) Amerikos Lietuvių Bendruomenės Kultūros Taryba sudarytų ir paskelbtų rinkoje dar gaunamų lietuviškų (ir kitų lietuviškų požiūriu vertingų) knygų sąrašą su leidėjų adresais ir kainomis; 2) ALB Krašto Valdyba kreiptųsi į visų organizacijų vadovybes, kviesdama skatinti ar net įpareigoti jų narius, ypač mažiau užimtuosius kitais visuomeninės veiklos įsipareigojimais, įsirašyti vietinių viešųjų bibliotekų abonementais ir imti tenai neatlaidžiai teirautis Kultūros Tarybos sąrašo nurodytų knygų.

Šis praktinis darbas tinka į visų -- politinių, kultūrinių, profesinių, religinių, senimo ar jaunimo -- lietuvių organizacijų veikimo programas. Ypač toks užsiėmimas būtų tiesiog išganingas radinys tiems sambūriams, kurie kartais jau galvoja -- nesugalvoja, ką čia dabar būtų galima nuveikti. Šalia nutarimo surengti kokį pobūvį ar "išvažiavimą", pasiryžimas minti takus lietuviškai knygai į bibliotekas labai prasmingai praturtintų bet kurios organizacijos darbingumą.

Susivienijimų kuopose veikia tradicinis įsipareigojimas aplankyti susirgusius narius. Ši graži tradicija galėtų būti papildyta (ir išplėsta į visas organizacijas) įsipareigojimu lankyti bibliotekas ir siekti jas "pagydyti" ta prasme, kad jose atsirastų lietuviškų knygų lentynų.

Šeimose, kuriose yra jaunuolių -- moksleivių, studentų, -- vyresnieji broliai--seserys bei tėvai turėtų kaip tik juos "sumobilizuoti" tai bibliotekų "invazijai". Netgi tais atvejais, kur toki jaunuoliai menkai "teškerta" lietuviškai paskaityti, būtų neabejotinai naudinga, jeigu jie vis dėlto pasiryžtų tapti bibliotekos abonementais ir būtų įtikinti bei atitinkamai pamokyti kiekvieną kartą paprašyti bibliotekoje, šalia kitų knygų, ir bent poros knygų iš minėtojo sąrašo. Jei gaus, -- parsinešti jas, pavartyti, iš vyresniųjų sužinoti bent šiek tiek apie jų turinį (ilgainiui gal susidomės ir paskaityti). O jei paprašę negaus, jie turėtų mokėti nurodyti bibliotekų pareigūnams tų knygų leidėjų adresus ir pareikšti pageidavimą, kad biblioteka jas įsigytų. Ir vyresnieji bei vyriausieji, ypač tie, kurie savo organizacijose mažiau tėra apkrauti organizacinėmis pareigomis (vadinamieji "eiliniai nariai"), galėtų ir turėtų prisilimti sau tokį praktišką, ypatingų sugebėjimų nereikalaujantį įsipareigojimą.

Net mažose lietuvių kolonijose, jei tik visi organizuotieji vienetai (neišskiriant nei klubų!) pasistengtų įtraukti šį uždavinį į savo veikimo programą, vietinės bibliotekos pasijustų pakankamai "paspautos" įsitaityti lietuviškus skyrius. Kur šis tikslas būtų pasiektas, tuo pačiu būtų pasiektas ir kitas. Nes didžiama lietuviškų knygų reikalaujanti ilgai nusiurbusi viena tik reikalavimu: dažnas parduotuvė reikalauja knygų ir paskaityti. O juk svarbu gi praminti daugiau takų lietuviškai knygai ne tik į viešąsias bibliotekas, bet ir ypač į tuos mūsų pačių namus, į kuriuos ji perretai tepakviečiama. (vr)

DAUGIAU RŪPESČIO LITUANISTINĖMS MOKYKLOMS

Išėjimoje didžiausias mūsų rūpestis yra įdiegti ir išlaikyti lietuvių jaunijoje kartoje. Žinome, kad sąlygos tam yra labai nepalankios, todėl ir mūsų budrumas tuo reikalu turėtų būti padidintas.

Sutinkame, kad du faktoriai turi lemiamos reikšmės. Tai lietuviškai susipratusi šeima ir lietuviškoji mokykla.

Daugumoje atvejų šeima savo uždavinį atlieka patenkinamai, kartais net nesigailint ypatingų pastangų. Ygi pasitaiko nutrupėjimų, tai čia kalta nepalanki aplinka.

Kaip su lietuviškąja mokykla? Reikia sutikti, kad jai nėra parodytas tinkamas rūpestis, kad žinome,

mas rūpestis, kad žinome, mokslo jose tęsiamas šeštadieniais, ir jos yra prieglaudusios prie lietuviškų parapijų. Mokytojų darbas tvarko pakviesti vedėjai, o materialiais klausimais rūpinasi tėvų komitetai, kuriems išrinkti visuotiniame susirinkime dažnai trūksta kandidatų. Prie sienos priremti tėvai, patekę į komitetą, metai iš metų stengiasi be jokio plano atlikti tik bėgamuosius reikalus, o apie mokyklos tvarką, drausmę, mokslo ir gal mokymo lygį visai nesirūpina. Tai paliekama mokyklos vedėjo ir mokytojų žiniai, o šie dažniausiai kiekvienais metais maitina irgi keičiasi. To rezultate, kiekvienais metais

Adv. Juozas Bataičio kapas Huettenfeld kapinėse neužmirštas. Jis yra nuolatinė Fr. Skerio priežiūroje, kuris pasižadėjo, kol dirbsias Vasario 16 Gimnazijoje, su gimnazistais tą kapą prižiūrėti. Kaip žinoma, adv. Juozas Bataičis buvo didelis lietuvis patriotas, miręs 1961 m. Heidelberge ir palaidotas Vasario 16 Gimnazijos kaimynystėje. Nuotraukoje gimnazistai Asta Glemžaitė ir Alfredas Starukas puošia kapą. Fr. Skerio nuotrauka

TIES NAUJAIŠ METMENIMIS

NAUJAS 'JAUNOSIOS KARTOS' ŽURNALO NUMERIS TURBŲ NESUKELS TIEK TRIUKŠMO, KAIP PEREITAS, TAČIAU KARTU SUSTIPRINA A. J. GREIMO PAŽIŪRĄ, KAD TAI VIENINTELIS TEIGIAMAS IŠEIVIJOS ĮNAŠAS Į LIETUVIŲ KULTŪROS LOBYNĄ.

Vytautas Meškauskas

Aną dieną nustūmiau į šalį visą tarptautinę literatūrą apie atomą, Maskvos derybas ir taip toliau, nes buvo šventė: atėjo naujas šeštasis -- Metmenų numeris. Toks mano džiaugsmas gali keistai atrodyti tiems Dirvos skaitytojams, kurie patys Metmenų nekaito, bet apie juos yra susidariusi nuomonė iš labai ilgų ir labai išsamų Bronio Railos straipsnių "bendradarbiavimo" su Lietuva tema.

Skubu pridurti, kad beveik visados pritariu Railos pažiūrom, kaip ir nuomonei anuo klausimu, tačiau iš kitos pusės turiu taip pat pastebėti, kad Railos masų

puolimą iššaukė ne tiek patys Metmenys, kiek palyginti labai trumpas jų redaktorius dr. Vytauto Kavolio straipsnis apie "trečią frontą".

Man atrodo, kad Vytautas Kavolis čia buvo patekęs tų amerikiečių įtakon, kurie apie kiekvieną dalyką nori sukurti atskirą mokslo šaką. Pagal tą pavyzdį V. Kavolis ieškojo idealistinių motyvų Vienybės linijos pasikeitimui, kas taip pat klaidinga, kaip tokių motyvų įsivertinimas triukšmingoje Londono vadinamo daktaro Wardo byloje. Mano nuomonė Raila minėjo savo straipsniuose, ją net paryškindamas, nors ir su ja nevisai sutikdamas, todėl jos nekartosiu.

Savaime aišku, kad ir šiame Metmenų numeryje turėjo būti pasisakymų "bendradarbiavimo" klausimu; šį kartą tačiau mažiau revoliucinių, o daugiau atsargių, ir užtat greičiau priimtinių: kažkokio A.R. ir K. Drungos. Tačiau, nors ir netiesiogiai, liečia ir lyg įžanginis Vinco Trumpos straipsnis: Tremtinys, Pabėgėlis ir Kraštas, kuriame yra įdomių minčių.

Atvirai kalbant, diskusijos santykių su kraštu tema man gerokai nusibodo (ne tik dėlto, kad Raila ją, paraidžiui kalbant, buvo išsėmęs iki dugno). Jos daugiau tinka dažniau pasirodantiems leidiniams, negu Metmenims. Praktiškai, tos diskusijos atneša tiek pat naudos, kiek savo laiku svajonės apie emigraciją "kompaktine mase".

Iš tikro, kiekvienas spruko, kur galėjo, be VLIKo ar Bendrumenės nurodymų, lygiai kaip bėgant iš Lietuvos mažiausiai buvo rūpinamasi VLIKo nuomone tuo klausimu. Ir "bendradarbiavimo" reikale atskiri individai pasidaro savus sprendimus. Vienaip rašo, o paskui nubėga pabučiuoti Chruščiovienei ranką, jei iš to gali būti tam tikros naudos. Ciniška? Ne, gyvenimiška! Užtat nutariau tuo reikalu nieko nebeskaityti. Nebent tuo klausimu imtų rašyti... Rimvydas Šilbajoris.

Mat, jis yra mano mėgiamiausias Metmenų autorius, rašas labai lengvai ir logiškai, kas, deja, nėra būdinga visiems jo bendradarbiams. Man atrodo, kad jo atskirų mūsų grožinės literatūros kūrėjų nagrinėjimas yra tikrai tobulas ir būtinas perskaityti tiems, kurie nori domėtis mūsų autorių pastangomis, bet neturi noro ir būtinio pasiruošimo patiems įsigilinti į jų kūrinius. Šiame numeryje Šilbajoris pristato Henriką Radauską, kuris kitose vietose pats duoda briliantinių atsakymų į redakcijos klausimus kontraversijos dėl Škėmos literatūrinio palikimo vertės (kartu su A.J. Greimu, Algirdu Lands-

bergiu, A. Nyka Niliūnu, Kostu Ostrausku, Alina Staknienė bei tuo pačiu Šilbajoriu, kurio įnašas ir šioje Metmenų dalyje yra išskirtinas savo aiškumu, kaip ir jo recenzija apie mūsų poezijos rinkinį The green Oak.

Yra Metmenyse ir kitų įdomių dalykų, kaip pvz. grožinės literatūros gabalų. Apie juos čia nenoriu kalbėti, nes netiek jie patys mane jaudina, kiek bendra viso kolektyvo tiesos ieškojimo dvasia, jo galvojimo proceso jautimas. Tai jaučiama ir Juozo Pivorūno svarstymuose apie Čiurlionio legendą, kurių antroji dalis atspausdinta šiame numeryje ir kurią, mano nuomone, privatu perskaityti kiekvienam šviesuoliui.

Metmenys save vadina Jaunosios Kartos žurnalu. Dėl to dažnai pasižaiptoma, nes iš tiesų apie jį susibūrę vyrai ir moterys laikytini daugiau vidutinio amžiaus žmonėmis. Iš kitos pusės, Metmenys turi ir tą būdingą tik jaunystei ir greičiau kūdikystei bruožą, kad pačiam norisi viską iširti, suprasti ir nustatyti. Žinia, dažnai daug ką galima sužinoti paprastesniu būdu -- iš kitų patyrimo. Ne pačiam eksperimentuojant, tai net lengviau, pigiau ir mažiau... pavojinga. Bet taip elgiantis, gyvenimas sustotų vietoje ir nieko naujo nesužinotumė. Metmenys liudija, kad ir išėjvia duoda savo įnašą į lietuvių kultūrinį gyvenimą. Jaunystė yra yda, kuri, anot Oscar Wilde, kasmet mažėja. Kaip gaila!

Metmenys Nr. 6 -- 180 psl. kainą \$1.50. Administracijos adresas: Ramojus Vaitys, 615 Hinman Ave., Evanston, Ill.

LAIKRAŠTININKŲ VARGAI MASKVOJE

Sovietai prieš kurį laiką oficialiai panaikino cenzūrą Maskvoje reziduojančių Vakarų laikraštininkų pranešimams. Tai turėjo sudaryti iliuziją, kad dabar jau vakariečiai gali be trukdymų pranešinėti savajai spaudai apie visa, kas Sovietijoje dedasi.

Ryšium su dabar Maskvoje vykstančiomis derybomis, kyla klausimas, ar tikrai visas žinias Vakarai gauna laikui neiškreiptas. Tai gana aiškiai nušviečia Londono Sunday Times užsienio politikos redaktorius Frank Giles, pastaruoju metu viešėjęs Maskvoje. Jis sako:

Galbūt niekur pasaulyje nėra sunkiau ir desperatiščiau dirbančių laikraštininkų, kaip Vakarų spaudos atstovai Maskvoje. Panaikinus cenzūrą, yra lengviau perduoti žinias, bet tų žinių surinkimas ir bendrai darbo sąlygos pareikalauja daug jėgų ir nervų.

Maskvos laikrodinis eina dviem valandom pirmiau už Vakarų Europos ir aštuoniom valandom anksčiau už New Yorko laiką. Tad korespondentai jau savaime pasmerkti dirbti naktimis, nekalbant dar apie tai, kad Tasso agentūra paprastai biuletenius paskelbia po vidunakčio.

Didžiąją laiko dalį atima kovą su sovietų įstaigomis dėl darbo sąlygų. Tiesa, tai daugiausia televizijos atstovus, kuriuos sovietinė biurokratija tiesiog žlugdo. Kartais tai pasiekia absurdo ribas, kaip pvz. neseniai Ukrainoje sovietai buvo suorganizavę spaudos konferenciją apie nacių žiaurumus, bet vėliau sovietų muitinė filmų neišleido, nors tai buvo jau tikrai sovietų propagandai tarnaujantis įvykis.

Užsienio korespondentai Maskvoje veikia sutartinai: kiekvienas gautąją žinią dalinasi su kolegomis, nes tik tuo keliu tegalima pateisinti savo egzistenciją.

Apie sovietinės "koegzistencijos" praktiką vaizdžiai kalbata toks įvykis: prezidento Kennedžio kalba apie JAV vyriausybės polinkį keisti pažiūrą į Rusiją abiejuose didžiuosiuose laikraščiuose. Izvestijoje ir Pravdoje, buvo atspausdinta išties, net su palankiais komentarais, įžiūrint joje alyvos šakelę, bet tuo pat metu sovietų televizija davė tokią klaidingą antiamerikinę propagandą, kokią F. Giles sakosi niekada anksčiau nebuvo matęs.

KUR GERIAUSIA PAILSĖTI PER ATOSTOGAS

GARSIAME CAPE COD — OSTERVILLE, MASS. KURORTE PRIE ATVIRO ATLANTO PRIVATAUS PLIAŽO, PUŠŲ PAVĖSYJE GRAŽIOJE LIETUVIŠKOJE VASARVIETĖJE

JANSONŲ VILOJE

"AUDRONĖ"

87 East Bay Rd., Osterville, Cape Cod, Mass.
Tel. (Area 617) 428-8425

- Graži vila ir erdvūs kambariai.
- Privatus 2 akrų pušynas — parkas.
- Šiltos Golfštromo srovės atviros jūros pliažas vos 7 min. pėsčioms.
- Rami aplinkuma — daug vietos poilsiui ir žaidimams.
- Geras ir sveikas lietuviškas maistas ir malonus patarnavimas.

ATIDAROMA NUO BIRŽELIO MĖN. 15 D. IKI RUGSĖJO 15 D.

Lietuviai savininkai Dr. Eduardas ir Marija Jansonai visus maloniai kviečia atvykti praleisti atostogas.

POETAS LIUDAS GIRA — priešingybių žmogus

Stasys Santvaras

Niekad mes nežinom, su kuo ir kada mums teks susidurti. 1915 m. vasarogaly, traukdamiesi nuo atžygiuojančių kaizerio kareivių, kurie vieną kartą jau buvo mus gerokai papurtę, lyg čigonai, būda apdengtą vežimė įvažiuom į Vilnių. Tame mieste, kurio nuostabius vaizdus regėjau vaikystės fantazijose ir sapnuose, šeimos seime buvo padaryti dugana reikšmingi sprendimai: niekur toliau iš Vilniaus nesitraukti, o mane, kai ateis laikas namo grįžti, palikti naujai steigiamajam Ryto D-jos gimnazijoj, Vilniuj.

Antakalny, didokam sode, tūnojo naujai dažyti mediniai namai. Tai buvo vieta, kur registravo vaikus į atidaromą gimnaziją. Ten pirmą kartą savo gyvenime aš ir pamačiau poetą Liudą Girą. Tada jis dar buvo jaunas vyras, stovėjo kieme įsispyręs į švairiai nublizgintus aulinius batus, apsirengęs dailiai sukirptu švaruku, kurio rankovę puošė aukšto milicijos pareigonio raištis. Gal todėl, kad policijos ir milicijos iki šiol neišmokau pamilti, tokis "valdiškas" Liudo Giros paveikslas mano akyse buvo gyvas ilgą laiką.

Vokiečiai Lietuvos sostinę užėmė be didelio vargo, bet tolu mojų tebegaudė artilerijos pabūklai, gatvėmis dar tebesklido parako dūmai, tad tuo sunkiu karo metu niekas nesiteikė man paaiškinti, jog tai yra tas pats Liudas Gira, dar prieš karą suredagavęs antologinę liet. poezijos knygą Cit, paklauskyt, kurią tetom ir dėdėm aš jau buvau perskaitęs skersai ir išilgai...

Atvirai turiu prisipažinti, Liudo Giros poezija įtakos man nedarė, Betgi netiesą kalbėčiau, jei bandyčiau tarti, kad nieko to dainiaus kūryba manęs nepamokė.

Liudas Gira, ankstybos pomaroninės kartos poetas, gimęs 1884 m., poezijos mene ieškojo naujų kelių ir savaimingo lietuviško pasisakymo. Kurį laiką įsimego liet. liaudies dainų parafrazė. O ta anuo metu, kai pats pradėjau eiles rašyti, ir buvo tas, ko mano širdis nepajėgė priimti. Viskas atrodė neblogai, kas buvo nepanašu į daininę Liudo Giros poeziją. Atseit, akstinas, gal net stiprus impulsas, nerašyti taip, kaip rašo Liudas Gira. Nūdien, iš tolumų į tą savo reakciją žvelgdamas, galiu su nuolankumu tarti, jog tuo atvirėščių veikimu

Liudo Giros poetinė kūryba man buvo nebloga mokykla.

Gimimu Liudas Gira yra vilnietis, 1905 m. jis baigė Vilniaus kunigų seminariją, bet kunigu neįsišventino. Pirmasis jo eilėraščių rinkinys *Dul-dul-dūdelė* pasirodė 1909 m., o vėliau kiti poezijos rinkiniai: *Žalioji pievelė* 1911, *Tėvynės kelias* 1912, *Laukų dainos* 1912, *Žiezirbos* 1921, *Žygio godos* 1928, *Amžių žingsniai* 1929, *Šilko gijos* 1929 ir kt. Be to L. Gira buvo pirmojo liet. literatūros žurnalo *Vaivorykštės* redaktorius, E. Radzikausko slapyvardžiu reiškęsi kaip grožinės literatūros kritikas, keletą vekalų parašė teatrui. Visa tai rodo, kad jis buvo darbštus ir produktyngas rašytojas.

Giliausiai įrėžti jo pėdsakai liko liet. poezijos baruose. Artimas liet. romantizmui, gal tiksliau -- būdamas neoromantikas, L. Gira sukūrė nemažai dailių posmų apie Lietuvos gamtą, jos praeitį ir liet. tautos siekimus. Gamtiniai ir patriotiniai motyvai beveik dominuoja jo visoj poetinėj kūryboj. L. Giros eilėraščių forma gana dažnu atveju yra meistriška. Stiprus jis buvo ir liet. liaudies dainų parafrazė.

Deja, poetas Liudas Gira buvo impulso ir priešingybių žmogus.

Vilniuje, tautinio prisikėlimo metu, jis nuveikė nemažą reikšmingų darbų, kaip liet. dramos teatro veikėjas, poetas, kultūrinis publicistas, grožinės literatūros kritikas, visuomenininkas. Eilę metų jis buvo artimas Vilties bendradarbis, taigi glaudžiai dirbo drauge su Ant. Smetona, kun. J. Tumū-Vaižgantu, J. Tūbeliu ir kt. to meto vyrais.

Nepr. Lietuvoj ilgesnį laiką jis buvo Valst. Teatro direktorius, priklausė krikščionių demokratų partijai ir buvo tos partijos dienraščio *Ryto* vyr. redaktorius. Atėjus į valdžią tautininkams, jis vėl pradėjo artėti prie savo senų bičiulių, su kuriais dirbo Vilty. Buvo dienų, kada jis žavėjosi Musolinio fašizmu ir jo garbei parašė ištisą poemą...

Savo vidumi Liudas Gira buvo neramus, nepastovus, kupinas išsiblaškyt. Tokis būdas jį mėtė iš vieno kraštutinumo į kitą, iš vienos partijos į kitą partiją. Mėgo jausti valdžią savo rankose, o, didesnės valdžios negavęs,

Poetas Liudas Gira

nusimindavo ir kentėdavo. Tokio sielvarto prisilėgta, ne kartą jį teko regėti ir raminti.

Liudo Giros išorė nebuvo didžiai patraukli. Mažo ūgio, kiek linktelėjęs į priekį, beveik visada kur nors skubantis, nedidelėse akyse nešantis spinduliuojančių kibirkštelių ugnį, reta ožio barzdele kretantis.

Kurį laiką Liudo Giros aš vengdavau -- bijodavau E. Radzikausko. O ką tu jam padarysi, jeigu jis ims ir nutrins tavo veidą nuo žemės veido? Tačiau E. Radzikauskaus keletu atvejų mano darbus daugiau pagyrė, negu papikė. Nuo to meto ir mudviejų bičiulystė pasidarė patvaresnė. Aš pradėjau jį vadinti tėvuliu Liudviku. Kur nors L. Girą sutikęs, vis paklausdavau:

-- Tai kaip gyvenasi, tėvuli Liudviki?

Liudo Giros reakcija beveik visomet būdavo ta pati:

-- Che-che-che! O kaip tau einasi, Santvarai, šiame smagiame pasauly?

Pats gėdingiausias ir tragiškiausias (visų pirma jam pačiam) poeto Liudo Giros vidinis lūžis įvyko Maskvoj. 1939 m. jis ekskursavo į Sovietų Rusiją. Iš Maskvos jis man parašė du ar tris atvirukus, kurių vienas baigėsi to-

kiu dveiliu:

Valio, ura!
Liudas Gira

Iš Sov. Rusijos jis grįžo su kalmukų ar kirgizų austa juodai-raudona kepuraite, kurią kiken-damas demonstravo Kauno gatvėse. Visa tai atrodė nerimta ir net vaikiška, bet greitai paaiškėjo, ko daugelis net laukti nedrįso: Liudas Gira, būdamas Lit. Naujienų redaktorius, netruko išryškinti savo prosovietinį veidą. Matot, postikis tikrai įmant-rus -- nuo poemos apie fašizmą tiesiog į giesmę apie Staliną! Liūdna ir gaila buvo į tą žmogų žiūrėti...

Ministerio portfelio už tautos išdavimą negavęs ir iš draugo Dekanozovo rankų, poetas Liudas Gira 1941 m. pabūgo likti Lietuvoj ir išdūmė į Sov. Rusiją. Atėjusiose knygose iš Lietuvos skaičiau, kad Rusioj jis nemažą vargo ir skurdo turėjo pakelti, kartais viena bulve misdamas per visą dieną. Sunku net įsivaizduoti, kaip tas buv. lietuvis patriotas galėjo tokio atmosferos išsitemti ir gyventi. Manding, ir Rusioj jis daug kam kėlė gailę, kaip nelaiminga ir savy pasime-tusi žmogiška būtybė...

Poetas Liudas Gira į Lietuvą grįžo 1944 m. rudenį. Neilgai jis

LIUDAS GIRA

NERIS VASARA

Per lygiuosius laukus, pro žaliuosius miškus
Rangos tviska Neris tartum juosta šilkinė,
Lyg skaistaus paukščių tako šešėlis ryškus
Per lygiuosius laukus, pro žaliuosius miškus.
Vai, tiktai kada nors ją mėlynė iškęs,
Kad ji rojaus gėlių sau papuošt nusiskynė...
Per lygiuosius laukus, pro žaliuosius miškus
Rangos tviska Neris tartum juosta šilkinė.

DUL DUL DŪDELE

Žinau aš dainą vieną —
Dainuoju ją kasdieną,
Kas vakarą, kas rytą —
Tą pačią, o ne kitą...

Dul dul dūdelė,
Graži mano mergelė...

Myliu aš tą dainelę,
Kiek neša širdies galę —
Myliu iš viso vieko,
Nors ji neduoda nieko...

Dul dul dūdelė,
Graži mano mergelė...

Žinau mergelę vieną —
Sapnuoju ją kas dieną,
Kas dieną ir kas naktį,
Ir vis negal pakakti...

Dul dul dūdelė,
Graži mano mergelė...

Myliu aš tą merginą,
Nors meilė ir kankina...
Myliu, kiek neša viekas,
Kaip kiets nemylį niekas!

Dul dul dūdelė,
Graži mano mergelė...

KUR SAPNŲ GROŽYBĖ

Kur sapnų grožybė,
Kur svajonės tos?
Niekas nebvilioja
Jau širdies šaltos...

Niekas nebvilioja,
Tik daina gaili
Iš krūtinės plaukia
Ten toli, toli...

Kur sapnų grožybė,
Kurgi laimė toj?
Nesušibo nūdien,
Gal sužibės rytoj?...

čia tegyveno -- 1946 m., kiek pasirgęs, atgulė ant šaltos lentos karsto. Dar Vokietijoj mane pasiekė patikima žinia, kad prieš mirtį jis pasikvietė kunigą -- atliko išpažintį ir pasiprašė palaidoti su bažnytinėm apeigom. Taip, rodos, ir buvo padaryta. Kas nori, žinoma, gali visai p L. Giros atsivertimą aiškinti. Man gi rodosi, kad mažą žmo-

nių, kurie mirties akivaizdoj gali veidmainiauti ir nenuoširdūs būti. Tarčiau, kad paskutinysis L. Giros lūžis laikytinas grįžimu į savo tėvų tikėjimą ir tautą. Šalia tų jo pastangų, neišbrauki iš lietuvių literatūros istorijos poeto Liudo Giros darbus ir E. Radzikausko paliktą nemenką medžiagą liet. literatūros nagrinėtojai ir istorikai.

1941 metų birželio 13 d. Penktadienis. Mieste iš pat ryto tvanki kaitra. Nusivelku švarką ir sėduosi prie stalo.

— Raidai! — Roogas atrodo šandie nervuotas, sugniaužtus kumščius padėjęs ant stalo. — Raidai! Kur iš tikrųjų Juras? Jau trečia diena nesirodo.

— Juras dingęs, drauge Roogai!
— Kaip tai — dingęs?
— Užvakar jis ryte išėjo į darbą ir neatvyko. Vakaro jo sesuo teiravosi pas mane.

Roogas primerkia akis.
— Taip... sakai, dingęs? Aš tau pasakysiu, kur tavo draugas dingęs! Miške, Raidai! Tavo draugas į miškus paspruko!

Sėduosi ir užsirūkau.
— Netikiu, drauge Roogai! Juras visų pirma tai man būtų pasakęs. Antra, jis neturėjo jokio pagrindo pabėgti! Juk jis nebuvo nei kapitalistas, nei politiškai susitęsęs. Aš prileidžiu, kad Juras per apsirikimą suimtas.

— Tu tikras, Raidai?
— Aš bent taip manau.

Atsistojęs Roogas pereina per kabinetą ir sustoja prie manęs.

— Noriu šį tą pasakyti, Raidai. Puikiai žinau, kad jūs visi, visi laukiate vokiečių. Bet — vokiečiai niekad čia neateis. Įsidėmėk šitą, Raidai! Jūs visi su mažomis išimtimis esate komunizmo priešai! Tą aš labai gerai žinau! Bet juk man nė velnio nesvarbu, ką jūs galvojate ir ko laukiate. Visa tai man neįdomu, supranti, Raidai. Kol jūs gerai dirbate, aš jus globoju ir saugau. Aš nesiškiu į jūsų planus. Ir be to žinau jūsų nusistatymą. Tai gi, kol dirbate, jums nieko neatsitiks. Bet jeigu nors vienas iš jūsų pradės čia sabotuoti, aš pats pasistengsiu, kad jis būtų pastatytas prie sienos! — Šyptelėjęs jis trukteli pečiais. — Paskutiniu metu Juras perdrąsiai pliauškę, perdaug, Raidai. Greičiausiai jis užuodė ir smuko į miškus. O gal iš tikrųjų jį NKVD nutvėrė? Tarp kita ko, aš viską žinau, kas ir apie ką įstaigoje kalbama. Viską, Raidai! Deja, šitą žinau ne vien tik aš. Kiti organai gal net geriau informuoti. — Roogas sėdasi: — Tai viskas.

Sugrįžtu prie savo stalo. Šalia sėdi Linda:
— Robertai, turiu keletą žodžių.
— Kur Kliudija ir Helė?

— Helė mūsų kambaryje. Kliudija pas Kruugą.
— Kas yra, Linda?
— Vakar Margitos vyras suimtas. Ar negalėtumei su ja pakalbėti?

— Ką aš galiu? Atsiųsk ją pas mane. Ir užlaikyk Helę.

— Helę? Kodėl? Negi ji...
— Aš nežinau, pakviesk Margitą. Margita visa išbalus.
— Ką pasakysi, Robertai?
Jai paduodu cigaretę, ir ji rūko nervingai.

— Man ką tik Linda sakė, kad...
— Taip, mano vyrą suėmė. Vakar jį išsivedė iš fabriko. Vakare buvo krata namuose — be nuotraukų, jie nieko kito nepaėmė.

— Margita, nemoku išsireikšti...
— Jokių užuojautų, Robertai! Dar prieš vedybas žinojau, kad rusai jį sučiups. Mes tam buvome pasirengę. Jo gyvenimas toks trumpas ir aš norėjau jį bent trumpam praskaidrinti. Dabar jo valanda išmušė.

Tyliu. Rusai be pasigailėjimo kruvinomis rankomis drasko, trempia, žudo mūsų gyvenimą, mūsų laimę.
— Tu privalai pasišalinti, Margita, kitaip jis paims ir tave!

Ji atsistojo ir papurto galvą:
— Ne, Robertai. Aš palieku. Mano vyras nebėgo, kodėl aš turiu pasirodyti bailesnė?

Lėtais ir ramiais žingsniais išeina iš kabineto. Įeina Tammas.

— Drauge Raidai, 12 valandą išvykstu į susisiekimo valdybą. Prašau pranešti viršininkui.

Gera, Tammai. Grįžęs pasirodyk man.

Prieš darbo pabaigą pašaukia mane Roogas.
— Raidai! Hoffas ir aš išvykstame į partiją. Žiūrėk, kad viskas būtų tvarkoj. Vargu ar sugrįšime laiku. Raštus pasirašyk pats.

Netrukus užsuka Valentinas.

— Raidai — išvykstu į partiją. Turėjo ateiti dvi moterys dėl tarnybos. Pasakyk joms, kad jos užėitų rytoj.

Įeina Herbertas ir sėdasi šalia:

— Viršininkas yra?

— Ne. Roogas, Hoffas ir Valentinas skubiai išvyko į partiją.

— Taip? Iš mano skyriaus ir Stepanovas išskubėjo į partiją. Metsas pranešė, kad ir Makarovas iškviestas.

KAI RUSAI

(ISTRAUKA IŠ KNYGOS "WENN DIE RUSSEN KOMMEN")

ROBERT RAID

Robert Raid (slapyvardis) yra po pirmojo pasaulinio karo estų naujosios kartos (gimnaziją baigęs 1933 m.) visuomenininkas aktyvistas. Artėjant antrajam bolševikmečiui (1944 m.) jis, kaip ir dauguma estų ir msiškių, pasitraukė į Vakarus. Vokietijoje būdamas, jis parašė knygą "Kada rusai užėina" (Wenn die Russen kommen...), kurioje jis vaizduoja būklę Estijoje pirmojo bolševikmečio (1940.6.15 -- 1941.8.28) metais. Pagrindė jis ima savo abitūros klasės draugų (jų buvo 23) likimą, draugų, kurie vėliau skirtingose profesijose, nepriklausomoje Estijoje kiekvienas užėmė atsakingas pozicijas. Tuo būdu Raidas duoda pilną vaizdą, kaip užėję rusai ir bolševikai pakirto estų kultūrinį gyvenimą visose srityse. Po antrojo pasaulinio karo iš jo klasės draugų gyvi bėpaliko vos trys -- visi kiti arba žuvo nuo

Darbo skyrius ištuštėjęs. Archipenko ir Malininas taip pat išėję į partiją.

— Kas nors svarbaus!

— Galimas daiktas. Tarp kita ko — užaliarmuotas visas transportas: visi įmonių sunkvežimiai įsakyti pristatyti transporto valdybai.

— Bet kodėl, Herbertai?

Jis tik patraukia pečiais.

6 valandą užbaigiame darbą. Aš pasuku pas Elfi.

*

Elfi šypsodamasi pasižiūri į laikrodį:

— Jau po vidurnakčio, Robertai, ir tryliktoji diena pasibaigė. Dabar gali vėl būti ramus.

Aš papurtau galvą.

— Žinai, mažyte, kad nesu prietaringas ir nebijau tryliktosios, bet — šandie man kažkaip baisiai neramu. Nežinau, kas yra...

Elfi atsišlošia ir jos akys sustingsta.

— Tą patį ir aš jaučiu, Robertai. Man vaidenasi, lyg

GRĮŽKIME 15 METŲ ATGAL

Prieš 15 metų, papildžius Hamiltoną nauja lietuvių banga, veiklesnių tautiečių dėka buvo atkurtas ir mūsų tautinis bei kultūrinis veikimas. Įsisteigus lietuvių bendruomenės organams, pradėjo steigtis ir lietuviškos organizacijos, meninės ir kultūrinės grupės, kurios išliko iki šiolei pilnoje savo veikloje. Pirmaisiais mūsų kolonijos kūrimosi metais, tautinis, meninis bei kultūrinis darbas buvo žymiai sėkmingesnis, negu dabar po 15 metų laimingo gyvenimo. Lengva buvo verstis mūsų meninėm grupėm, kada kiekvienas viešas rengimas buvo užpildytas publikos. Visi rinkosi su tikslu pa-

matyti pasiryžėlių darbo vaisių, tuo pačiu su tikslu palaikyti materialiai mūsų veikiančias grupes. Tuo būdu, buvo pasiekta gražių rezultatų. Spauldoje Hamiltonas buvo minimas su pagarba.

Praeitieji 15 metų pagimdė mūsų kolonijoje dideles menines, tautines ir kultūrinės pajėgas: Vysk. M. Valančiaus šeštad, mokyklą, skautų s-gą, tautinių šokių grupę "Gyvatarą", scenos mėgėjų grupę "Aukurą", Tautos fondą, Aušros Vartų parapijos chorą, ateitininkus, katal. moterų d-į ir t.t.

Matant sunkiai besiverčiančią skautų org-ją, jai pagelbėti buvo įkurta skautų rėmėjų draugija.

Paskutinius 3 metus šiam vienetui vadovauja žilagalvis tautietis A. Paukštis. Jam priklauso didelė pagarba už didelį pasiaukojimą mūsų tautos ateičiai — jaunimui.

Iš Hamiltono lietuvių ryškiųjų veidų negalime nepaminti taut. šokių grupės "Gyvataras" vadovės p. G. Breichmanienės ir scenos mėgėjų grupės "Aukuras" vadovės p. Dauguvietytės-Kudabienės. Šios dvi asmenybės, savo energija, pasišventimu ir jauna lietuviška dvasia per 15 metų nešė ant savo pečių didelę dalį mūsų kultūrinio gyvenimo.

Nežiūrint staigiai sunkėjančių sąlygų mūsų kultūrinei veiklai, šios dvi asmenybės, per daugelį metų susigyvenusios su jų pamėgtu menu, nenuleidžia rankų ir toliau. Dėka p. G. Breichma-

nienės pasišventimo, garsusis "Gyvataras" išliko į pirmąsias vietas iš 28 tautybių. Toki dalykai nenukrenta veltui iš dangaus, bet pasiekiami tik per nenuilstamą darbą ir pasišventimą.

Galbūt didžiausias Hamiltono taut. ir kultūr. gyvenimo faktorius yra Aušros Vartų parapija, kurią įsteigė ir sėkmingai jai vadovauja kun. dr. J. Tadauskas, šiais metais pakeltas į prelatus. Toki titulai, irgi nesuteikiami už nieką, bet pasiekiami per darbą. Per jo vadovaujamą laikotarpį, didelį darbo barą yra išvedusi šeštad. mokykla. Ypač praeitais metais mokykla turėjo geras patalpas ir pilną mokytojų kadrą, aptarnavusį apie 200 jaunų lietuviukų. Gerb. prelato dėka, išsilaiko A. Vartų parapijos choras, vad. sol. V. Verikaitis, kuris aptarnauja netik savo bažnyčią pamaldų metu, bet pasirodo scenoje minėjimų proga. Be to, yra ir gražus jaunučių choras. Mišrus suaugusių choras su lietuviška daina, yra pasirodęs ir angliškai publikai.

Visos šios kultūrinės grupės, sumažėjus parengimų lankytajam yra stipriai materialiai remiamos prel. dr. J. Tadausko. Jo globojamas sporto klubas "Kovas" su krepšinio komanda, pasiekė nepaprastai gražių rezultatų, tapdami Kanados meistariai — lietuviai sumušdami visus, išdrįsusius išbandyti jėgas su mažyte Lietuva.

Visų šių grupių pasiekti gražūs rezultatai svarbūs netik mūsų kolonijai, bet ir mūsų rezistencijos puoselėjimui mūsų gyvenamam krašte. Tik per tokį ir panašų darbą vietos spauda žino mūsų, kaip lietuvių, buvimą čia Kanadoj ir mūsų tėvynės dabartinę padėtį. Šios tautinės-kul-

tūrinės grupės, vadovaujamos nenuilstančių asmenų, aukoja savo jėgas mūsų brangiajai tėvynei Lietuvai. Visų mūsų šventa pareiga šį darbą paremti.

Taigi sugrįžkime 15 metų atgal, pašvęskime po keletą valandų jų parengimams, kas bus jiems atpildas už jų paaukotas neskaitomas valandas besiruošiant. Būkime turtingi ne vien materi-

VIRŠUJE: Hamiltono, Ont., dvi meninės grupės -- Aušros Vartų lietuvių parapijos choras ir tautinių šokių grupė Gyvataras. Vidury stovi choro vadovas V. Verikaitis ir tautinių šokių grupės vadovė G. Breichmanienė.

ališkai, bet ir morališkai, kaip buvom prieš 15 metų.

V.P.

Ryt bus audringa...

Vyt. Maželio nuotrauka

A. Budrio nuotrauka "Rasa ant žiedų" Adelaidės Camera Club varžybose atžymėta pagyrimo diplomu.

ATEINA...

NKVD rankos, arba buvo rusų ištremti.

Šios knygos ir išleidimo istorija įdomi: tuoj po Antrojo Pas. karo dar tebegaliojant susižavėjimui ir pataikavimui Sov. Rusijai, neatsirado Vokietijoje leidyklos, kuri sutiktų tą knygą išleisti. Vėliau ji buvo Freiburge išleista, bet jos platinimas kaikuriose Vak. Vokietijos vietose buvo draudžiamas. Tik vėliau, atslūgus susižavėjimui Sov. Sąjunga, ši knyga keliomis leidimais buvo išgraižstyta.

Šioje, čia spausdinamoje ištraukoje vaizduojamas gyvenimas ir nuotaikos masinių trėmimų metu Estijoje, kurie savo charakteriu ir metodais yra tapatiški, kaip ir Lietuvoje. Reikia atsiminti kad pirmojo bolševikmečio okupacija Estijoje truko daugiau negu dviem mėnesiais ilgiau, negu Lietuvoje, nes vos tik vokiečių su rusais karui prasidėjus (1941.6.22), Lietuva per tris dienas buvo nuo rusų išvalyta, tuo tarpu vokiečiai Estiją užėmė tik tu pačių metų rugpiūčio 28 d. Per tą laiką estai žymiai daugiau nukentėjo žmonėmis, negu lietuviai ar latviai.

Vertėjas

mus užgriūtų staigi nelaimė... Aš bijau, Robertai, bijau!

Aš suimu jos rankas:

— Nori, kad pasilikčiau pas tave, mažyte?

— Ji atmeta nuo kaktos garbaną:

— Ne, Robertai, eik namo. Tavo mama baiminsis.

Juk ji dabar vieną vieną! Nėra kokių žinių nuo tėvo?

— Ne. Tik atvirukas, kad jie atvykę į Vaerską. Daugiau nieko.

Jau 1 val. ryto. Mes atsiveikiname. Naktis tvanki ir karšta. Jau kiek laiko, kaip nelijo.

Šią naktį ypatingai triukšminga mieste. Visur aplinkui girdisi sunkvežimių ūžimas. Keletas mašinų prigesintomis šviesomis pravažiuoja pro mane: jose matytis po keletą uniformuotų ir civilių vyrų. Prie vieno namo sunkvežimis sustoja. Vienas NKVD uniformoje, vienas raudonarmietis, milicininkas ir civilis išsoka iš mašinos. Aš einu toliau, pasukau į kitą gatvę.

Klyksmas perplėšia naktį. Girdžiu rusiškus keiksmažodžius, gerklinį grubų juoką, paskui moters raudą.

Tyliai unksčia kūdikis. Matau — į sunkvežimį stumiama moteris su kūdikiu ant rankų. Ji užkliūva ir krinta, kūdikis pradeda klykti. Uniformuotas enkavedistas pameta jai ryšulėlį sakdamas:

— Užčiaupk tą savo benkartą arba aš jam gerklę užspausiu!

Civilis vien kelnėse ir marškiniuose lipa į mašiną. Raudonarmietis jam pagelbsti su šautuvo buože į nugarą. Milicininkas įkelia į mašiną mergytę. Visi susėda, ir sunkvežimis dingsta. Gatvės pakrasty palieka tik sutraiškinta lėlė.

Toliau dar vienas sunkvežimis. Enkavedistas ir milicininkas vedasi moteriškę naktiniuose baltiniuose į mašiną. Kūdikis klykia jos glėby. Moteriškė kukčioja:

— Leiskite bent apsirengti! Juk negaliu nuoga...

Enkavedistas grūda ją į sunkvežimį:

— Sukasak dantis, sena kekše! Ten, kur nuvešim, rūbai nereikalingi.

Duryse pasirodo raudonarmietis, išsivesdamas du vaikus. Paskui jį civilis dar su vienu vaiku. Civilis sako enkavedistui:

— Visa kiaulidė ištuštinta. Pirmyn! — Tada jis pastebi mane. Rankose sužvilga pistoletas: — Ką tu čia darai?

— Nieko. Einu namo.

— Dokumentus! — Jis grąžina man dokumentus supuodamas pistoletą rankoje:

— Dink greičiau iš akių, kitaip — ir tave drauge patupdysim!

Visur vaizdas tas pats: prie namų sunkvežimiai, į kuriuos grūdami žmonės — jauni ir seni, vaikai ir seniai, vyrai ir moterys, apsirengę ir nuogi, vieni su ryšuliais, kiti tušiomis rankomis.

Baisių naktis Talline.

Pagaliau esu mūsų gatvėje. Kaip tik kretantys seneliai pakraunami į sunkvežimį: vyras virš 70, pensininkas, nedaug už jį jaunesnė jo žmona.

Negį tremiamas ištisas miestas? Ir — kur? Ar sumintieji trėmimui ar sunaikinimui?

Prie mūsų namų sustojų: jokio sunkvežimio. O gal aš pavėlavau? Perbėgu kiemą ir puolu vidun. Motina atpažįsta mano žingsnius, atidaro duris.

— Robertai, kas atsitiko?

— Rusai krausto žmones iš namų! Buvo kas ir mūsų namuose?

— Ne. Bet — ką tai reiškia? Kas atsitiko, Robertai? — Gesink šviesą ir neatidaryk durų. Aš bėgu pas Tarvus.

— Robertai!

Užtrenkiu duris ir laiptais aukštyn. Beldžiuosi pas Tarvus. Atidaro Vilma:

— Kas atsitiko, Robertai?

— Nežinau, Vilma! Pilnas miestas sunkvežimių! Rusai verčia žmones iš namų ir išgabena!

— Ką jie veža?

— Visus! Vyrus, moteris, vaikus, senelius. Slėpkitės kaip galint greičiau!

— Tėvas suimtas. Jie paims ir mus!

— Renkitės ir slėpkitės palėpėje. Bandykite rytoj pasišalinti iš miesto. Tuo tarpu nakčia bėgti neįmanoma — visus tikrina!

— O namų prižiūrėtojas — kaip su juo?

— Aš sutvarkysiu! Renkitės greitai ir — į palėpę! Vilma mane sulaiko:

— Norėčiau palikti miestą. Ar negalėtumei manęs paslėpti?

— Tave vieną?

— Ne — ir Tomą, jeigu jis dar nesuimtas. Noriu palikti drauge su juo.

Akimirką pagalvojęs aš paimu popieriaus skiautėlę ir užrašau.

— Štai adresas. Eik su Tomu tenai. Bet šeima tegu apleidžia miestą be jokių kalbų! Sunaikink adresą, įsikalus jį galvon!

Vilma ištisia man ranką. Jos veidas kietas ir šaltas.

— Gerai — tu žinai: aš moku tylėti.

Neriu laiptais žemyn ir beldžiuosi pas namų prižiūrėtoją. Jis atidaro man duris, pats tik naktiniuose.

— Kas, pone Raidai? Gaisras?

— Ne! Rusai tremia žmones! Nieko neįleisk į palėpę! Kai tavęs klaus apie Tarvus, sakyk, kad jie jau trys dienos namuose nesirodė.

Senis tik linkteli galva. Matau, jis dreba visu kūnu.

— Suprantu, suprantu, pone Raidai. Gal jie suims mane ir mano žmoną. Niekaip nesuprasi tu prakeiktų rusų, ko jie nori.

(Bus daugiau)

KUR GIMĖ LIETUVIŠKOJI RAPSODIJA

Karlavičių duoklė Lietuvai

Lietuviškosios Rapsodijos autorius kompozitorius Mečislovas Karlavičius ir jo tėvas dr. Jonas Karlavičius yra verti daugiau žinių, negu apie juodu paduota Lietuvių Enciklopedijoje (XI) ir Lietuvių periodikoje išmėtytuose straipsniuose.

LIETUVIŠKOJI KARLAVIČIŲ GIMINĖ

Karlavičiai yra kilę iš senos ir išsišakojusios lietuvių bajorų giminės.

Vienas iš Karlavičių dar 1619. I.22 Heidelbergo universiteto metrikuliacijoje yra užsirašęs: "Johannes Karłowiczus Vilnensis Lithuanus", paminėtas 1620.V.9 kaip teologijos studentas.

XVII šimtmečio pabaigoj Povilas Karlavičius buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kariuomenės pulkininkas, turėjęs dvarą Naugarduko vaivadijoje.

1727 Karlavičiai jau gyvena Podlitvos ir Bratomieriaus dvaruose, Lydos apskr., betarpėj kaimynystėj su Radvilų, Sapiegų, ir vėliau Potockių dvarais.

Liudviko Karlavičiaus sūnus, Aleksandras Karlavičius, komp. M.K. senelis, yra gimęs 1799, mokėsi Merkinėj ir Lydoj, baigęs Vilniaus gimnaziją 1818, buvo poetas ir artimai draugavo su Adomu Mickievičium.

Jonas Aleksandras Liudvikas Karlavičius, komp. M.K. tėvas, yra gimęs 1836.V.28 Subartonių dvare prie Merkinės, Trakų apskr. 1847 įstojo į Vilniaus gimnazijos trečią klasę, mokėsi su pagyrimais ir dovanomis. Gimnaziją baigė 1852 su aukso medaliu. Dar gimnazijoje pasižymėjo muzikoje, grodamas violončele.

Po 1831 m. sukilimo, uždarius Vilniaus Universitetą, Jonas Karlavičius Maskvos universitete pradeda studijuoti istorinius-filologinius mokslus. Po keturių metų jau Paryžiuje, Heidelberge, Brusselyje, kartu gilina studijas muzikoje. 1861 grįžta Vilniui, kur dirba apskrities teisme. 1862-3

Berlyno universitete, bet čia turėjo nutraukti studijas dėl tėvo mirties.

Tėviškėj prie Merkinės jį užgulė dvaro ūkio reikalai, bet jis

tuvių jie vyksta į Berlyną, kur jis įsigyja filosofijos daktaro titulą.

Grįžęs tėviškėn, J. K. dar stipriau įsitraukia į mokslinį dar-

Mečislovas Karlavičius (1903)

ne tam linkęs. Dvaro reikalus tvarko motina, o jis kimba į mokslo darbus, į muziką ir net į poeziją.

Koncertų metu Vilniuj susipažįsta su gražia bajoraite daininke Irena Sulistauskaite iš Vyšniavo, švenčionių apskr. ir 1865 IX.8 sukuria šeimą. Po ves-

bų. Kartu su mitologijos-etnografijos studijomis, jis gilina lietuvių kalbą ir bendrai lingvistiką.

1873 rudenį su žmona ir motina J.K. persikelia iš Merkinės į Vyšniavą (prie ežero) žmonos tėviškėn. Dvaro reikalus palieka žmonai, o pats tęsia mokslinį darbą, apsirūpinęs turtinga biblioteka, palaikydamas tamprus ryšius su Europos mokslininkais.

Iš čia 1876 buvo išvykęs į parodą Philadelphijoje, Amerikoje, kur ištatė savo išrastą naują gaidų rašymo projektą (Project of a New Way of Writing Musical Notes). Kaip tik tuo laiku žmona laukė "pagramduko", būsimos komp. Mečislavo Karlavičiaus.

Vyšniavo dvare pradėta pramonei (spirito varykla, plytinė, šiltadaržis) patekus į sunkumus, 1882 J.K. su žmona ir vaikais vyksta į ramų Heidelbergą tolimesnių studijų.

1885 Karlavičiai persikelia į Prahą, paskui į Drezeną ir 1887 įsikuria Varšuvoje, kur J.K. įsitraukia į kultūrinį ir visuomeninį darbą. Čia jis išrenkamas Krokuvos Mokslių Akademijos nariu, profesoriuja Varšuvos konservatorijoje, redaguoja žurnalą Wisła, kuris ir lietuvių tautos folklorui bei literatūrai buvo labai artimas. Be to, kaip smuikininkas ir kompozitorius, dalyvauja Varšuvos elito koncertuose.

Savo produktingą gyvenimą J. K. baigė būdamas 67 m. amžiaus, miręs 1903 IV.14 vėžiu.

Lietuviškosios Rapsodijos au-

torius M.K. gimė 1876 XII.11. Vyšniavo dvare, švenčionių apskr. Jo motina Irena Sulistauskaitė, buvo Lietuvos aristokratė, aukštai išsimokslinusi moteris -- muzikė, dainininkė. Sulistauskai Lietuvoje buvo garsūs ir labai turtingi žemvaldžiai. Jiems priklausė daug dvarų Vilniuje, net Vyšniavo ir Kamajų miesteliai su bažnyčiomis švenčionių apskr.

Karlavičiams gyvenant Vyšniavo dvare, jie, kaip ir kiti nejojalūs maskoliams, buvo sekami ir bijojo, kad jų turtas nebūtų konfiskuotas.

Nors Karlavičiai buvo labai turtingi, bet rūpinosi ne tik savo vaikų išmokslinimu, bet ir jų paruošimu įvairioms specialybėms. Be dviejų dukrų, ypač rūpinosi sūnumis: Edmundu, vėliau medicinos daktaru ir Mečislovu, kuris vaikystėje buvo ligotas, iš kurio tėvai ne daug ko tikėjosi.

1882 visai Karlavičių šeimai apsigyvenus Heidelberge, Mečislovas pradeda lankyti pradžios mokyklą, kartu lavindamasis groti smuiku, su tėvais lankydamas koncertus ir operas.

1885-1887 Karlavičiams užkliuvus Prahą ir Drezenę, Mečislovas baigia pradžios mokyklą ir lanko muzikos mokyklą.

1887 šeimai apsigyvenus Varšuvoje, Mečislovas mokosi realinėje gimnazijoje ir ima muzikos pamokas pas Joną Jakovskį. Pamėgsta mechaniką ir fiziką.

Gimtas Vyšniavas Lietuvoje jam tampa vasaros poilsio vieta.

1890 pas tėvą pradeda mokytis skambinti fortepionu ir harmonijos. Aukšta namų kultūra, mokslo atmosfera, kamerinė muzika, koncertų ir operų lankymas žymiai papildė jaunolio Mečislavo auklėjimą ir išsilavinimą.

Pirmuosius kompozicinius bandymus pradėjo 1891 su Chant du soir smuikui ir fortepiui, taip pat solo daina Stebuklinga gėlė.

1895 Mečislavas Karlavičius mokosi Berlyno universitete filosofijos ir tęsia muzikos mokslus pas garsų pedagogą Henriką Urbaną.

Atostogaudamas Lietuvoje -- Vyšniave, Karolinoje ir kituose dvaruose pas gimines, studentas Mečislovas Karlavičius bendrauja su vietos žmonėmis, su kaimiečiais, stebėdamas juos prie darbų ir klausydamas jų liūdny dainų, darydamas melodijų užrašus, iš kurių vėliau gimė Lietuviškoji Rapsodija ir dalinai kiti veikalai. Čia jis mielai susitikdavo su savo buvusia aukle Magdalena, kuri jam lopšines dainavo...

Komp. M. Karlavičius pradeda susidomėti sonatine forma (Sonatina d-moll; Sonata B-dur) ir pagilina instrumentinę studiją (Largo es-moll -- Marcia funebre). Jis meta vokalinių komponavimų ir pasišvenčia išimtinai tik simfoninei kūrybai.

Komp. M.K. ne tik komponuoja, bet ir rūpinasi savo veikalų išleidimu.

1902 baigia savistoviai sukurtą Simfoniją e-moll (Atgimimas, op. 7) ir pirmą kartą ją išpildo 1903 III. 21. Berlyne, pats dirigudamas orkestrą, paskui Lvoje ir Varšuvoje.

1904 II.8. komp. M.K. koncertuoja Vienoje, Pavarasį prie Adrijos jūros Italijoje kuria Grįžtančias bangas.

1905 lankosi Berlyne, Leipzige, Drezenėje, Muenchene ir Nuerenberge. Rudenį Zakapanėj dirba prie Nemirštančių giesmių.

1906, išsėdamasis Zakapanėj, sutvarkė Lietuviškosios Rapsodijos užrašus iš Lietuvos ir paruošė jos planą. Persikelia į Leipzigą pasigilinti orkestro dirigavime pas Artūrą Nikišą.

LEIPZIGE 1906 UŽBAIGIA PARĄŠYTI LIETUVIŠKĄ RAPSODIJĄ

Savo laiške, rašytame 1907 1.25, Leipzige, Haertelstr. 8, III kur jis gyveno, žymiam lenkų muzikos kritikui Adolfui Chybinskiui komp. Mečislovas Karlavičius tarp kitko rašo:

"Jeigu man pavyks gauti Windersteino orkestrą už nedidelį pinigą, tai norėčiau pergroti išbandymui Nemirštančias giesmes ir Lietuviškąją Rapsodiją. Pakviesiu kelis pažįstamus tam bandymui. Kaip galima, kad mudu skiria keli šimtai kilometrų."

Ką komp. M. Karlavičius norėjo pasakyti Lietuviškojo Rapsodijoje, tegul kalba paties komp. M. Karlavičiaus žodžiai laiške, parašytame iš Leipzigo 1906.XI. 24. Adolfui Chybinskiui:

"Šiandien vėl stoviu taške, apie kurį aukščiau rašiau, kadangi už-

J. KARLAVIČIAUS LITUANISTINIS PALIKIMAS

Iš svarbesnių lituanistinių Jono Karlavičiaus darbų paminėtinas stambus straipsnis apie lietuvių kalbą, lietuvių vietovardžių aprašymas, lietuvių liaudies pasakų rinkinys (išspausdintos 84 pasakos). Be to, Jonas Karlavičius apie lietuvių tautosaką yra rašęs apžvelgdamas įvairių tautų padavimų rinkinius, kritikudamas M. Veckenstedt žemaičių

mitų, padavimų ir legendų leidinį. Be to jis redagavo M. Dovainos-Silvestravičiaus surinktas ir į lenkų kalbą išverstas "Lietuvių liaudies pasakas bei padavimus".

Didelio Jono Karlavičiaus rankraštinio rinkinio palikimas dabar yra saugomas Lietuvos valstybiniame centriname istorijos archyve. Tik maža tos medžiagos dalis yra šen ar ten išspausdinta ir laukia savo eilės būti išspausdinama bei panaudojama išsamesnėms studijoms nušviesti Jono Karlavičiaus kaip lituanisto, kalbininko ir plačios apimties mokslininko asmenybę, jo ryšius su tuometiniais lietuvių intelektualais, kurie buvo gana platus ir plačių užsimojimų.

Verta paminėti tame rinkinyje saugomą J. Karlavičiaus spausdintą atsišaukimą - instrukciją, kurioje raginama rinkti lietuvių tautosaką bei etnografinę medžiagą ir siųsti ją atsišaukimo autorii -- Jonui Karlavičiui. Atsišaukime Jonas Karlavičius sako: "Medžiagą panaudojasi savo ruošiamam darbui apie lietuvių mitologiją, pateikia nurodymus kaip reikia tautosaką rinkti."

Jonas Karlavičius darė ir Donelaičio "Metų" vertimą į lenkų kalbą. Jo išversta "Pavasario linksmybės" ir nedideli fragmentai iš "Rudens gėrybių" bei "Žiemos rūpesčių".

Viso išversta 660 eilučių. Visas raštas Jono Karlavičiaus ranka, ta pačia rašysena daryti pataisymai ir redagavimai. Visa tai tvirtina, kad vertimą darė pats Jonas Karlavičius. Šie rankraščiai taip pat randasi valstybiniame archyve.

Jono Karlavičiaus palikime yra 95 lietuvių liaudies dainų, 42 pasakų, 168 patarlių ir priežodžių tekstai, užrašyti lietuvių kalba ir 1609 dainų bei 261 pasakos vertimas į lenkų kalbą. Taip pat verta dėmesio ir Jono Karlavičiaus palikimą patekusi etnografinė, literatūrinė ir kalbinė medžiaga, kai kurie laišukai.

Edv. Karnėnas

H. Tamašauskas

HOTEL NIDA CORP.

SEVENTH & PARK AVENUES ASBURY PARK, N. J.
PProspect 4-7788

Įvairiais metų laikotarpiais malonu visad atsilankyti gražiajame Asbury Parke prie Atlanto ir pailsėti apskritus metus veikiančiame viešbutyje "Nida" 7-tos ir Park Ave. kampe. Tel. PR 4-7788. Švarūs kambariai, pigūs ir skanus maistas.

Prie viešbučio veikia restoranas ir baras. Viešbučio salė išnuomojama įvairiems pobūviams. Patogus susisiekimas traukiniu ir autobusu.

Savininkai P. C. Mačiuliai.

MOKAME

4 1/2 %

metinį dividendą už visas taupymo sąskaitas.

MUTUAL FEDERAL BENDROVĖS REKORDAS...

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų pergyvenom karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, tačiau visiems savo taupytojams išmokėjom kiekvieną sutaupytą dolerį.
- Jūsų pinigus galima perkelti iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.
- Pinigų taupymui nereikia važinėti, juos galite atsiųsti paštu, nes mes apmokame visas pašto persiuntimo išlaidas.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS and Loan Association

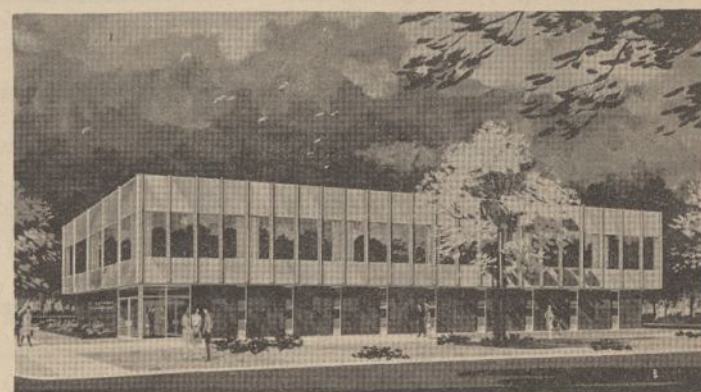
Chartered and Supervised by the United States Government
2202 W. CERMAK ROAD • CHICAGO 8, ILLINOIS
Phone: Vlrinia 7-7747 John J. Kazanaskas, Pres.

DIVIDENDUS MOKAME KAS 90 DIENŲ! KVIEČIAME PRADĖTI TAUPYTI PAS MUS!

PINIGAI PADĖTI IKI KIEKVIENO MĖNESIO 15-TOS DIENOS, NES DIVIDENDĄ NUO PIRMOS MĖNESIO DIENOS.

4 1/2 % PRISIŪSIME DIVIDENDUS KAS 90 DIENŲ ANT INVESTAVIMŲ.

ŠIAS SĄSKAITAS YPATINGAI REKOMENDUOJAME PENSIONIERIAMS, KURIEM PROCENTALĮ YRA SVARBU GAUTI DAŽNIAU, NES IS TO PRAGYVENA.

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 So. 49th Court, Cicero 50, Ill.

JUOZAS F. GRIBASKAS, sekretorius

Chicago Phone: 242-4395; Suburban Phone: 656-6330

PETKUS LAIDOJO ISTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO

2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-8

CICERO ILLINOIS

1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2108-9

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS

CLEVELANDE IR APYLINKĖSE

• **Visgailė Gatautytė**, baigusi Shaw High School, įstojo į Notre Dame College humanitariniams mokslams studijuoti. Priklauso Korp! Neo-Lithuania juniorėms. Mokslo metu aktyviai reiškesi jaunimo organizacijoje. Yra gražiai užsirekomendavusi kaip lietuvių dailiojo žodžio deklamatorė, įvairių lietuviškų parengimų metu.

• **Birutė Juociūtė**, aukščiausiais pažymiais baigusi Notre Dame Academy, studijas tęs Notre Dame College, pasirinkusi chemiją. Mokslo metu buvo atsižymėjusi ir kaip finalistė Scholarship varžybose. Organizacijai veiklai yra pasirinkusi Korp! Neo-Lithuania, priklausant junjorių būreliui.

R. SPALIO naujai pasirodęs novelių rinkinys, **ANGELAI IR NUODEMĖS**, išleistas Nidos Knygų Klubo Londone, jau gaunamas Dirvoje. **Kaina — 2 dol.**

Koks didelis skirtumas, kai įvedamas dujinis viso namo vėsinimas. Jūs jaučiatės jaukiai ir maloniai, nepaisant lauke siaučiančios drėgmės! Dujinis vėsinimas, kuris prijungiamas prie namo turimos dujinės šildymo sistemos, ne tik vėsina visą namą, bet ir pašalina drėgmę. Kreipkitės į East Ohio Gas Co. arba skambinkite telefonu TO 1-2960.

Clevelandiečiai vasarotojai Sandūnų kopose, kurios primena Palangos paplūdimį. Nuotraukoje prieky iš kairės: Milda Jokūbaitytė, J. Garla, V. Bacevičius, Rūta Jokūbaitytė. Toliau du Jokūbaičiai, netikėtai susitikę paplūdimyje, nebūdami giminės: Pranas iš El Paso, Texas, ir Vytautas iš Clevelando, Ohio.

• **Marija ir Petras Titai**, gyvenę Clevelande, liepos mėn. 24 d. atšventė 25 metų vedybų sukaktį.

• **Clevelando jaunesniųjų jūrų skautų draugovė** vieną savaitę stovyklavo prie Pyramatung ežero. Devyni jaunieji jūrininkai buvo mokomi buriavimo. Stovyklos vadovais buvo jūrų sktn.

GERI NAMAI

2 šeimų prie pat Šv. Jurgio parapijos, 2 nauji pečiai, nebrangus.

2 šeimų nedidelis, beveik naujas, netoli Euclid gatvės, garažai, gražiai įrengtas rūsys.

Naujas Wickliffe, 3 miegamieji, prašo tik \$18,500.

Krautuvė ir namas prie E. 185 gt., nebrangus, galima viršų gyventi, o apačioj prekiauti.

Prie pat Naujos parapijos, nedidelis vienos šeimos, prašo tik \$13,800.

E. 168 ir Grovewood, vienos šeimos, prašo tik \$12,600.

Dviejų šeimų, Grovewood ir E. 169 gt., 5-5-2, du garažai, labai gerame stovyje, prašo \$22,500.

6 kambarių, prie pat E. 185 gt., gražiai įrengtas rūsys, 2 garažai.

Norintieji pirkti, parduoti, ar mainyti, prašome susitikti ar paskambinti į

EAST SHORE REALTY
United Multiple Listing Service

Juozas Mikonis — Realtor
780 E. 185 IV 1-6900
Res. KE 1-2190

V. Petukauskas ir pschn. Pranas Petraitis.

Lietuviai jūrų skautai aplankė gretimai įsikūrusias amerikietes jūrų skautes (kurios daugumą buvo suomių kilmės) ir išmokė jas lietuviškai dainuoti "Laužo dainą". Dainos turinį angliškai paaiškino ir išmokė dainuoti jaunesnysis j. skautas Linas Stempužis. Kitą vakarą amerikietės jūrų skautės aplankė lietuvių stovyklą ir stebėjo vėliavos nuleidimo apeigas.

• **Vysk. Valančiaus lituanistinėje mokykloje** ir šį rudenį veiks dvylika klasių, kuriose bus dėstomas aukštesniosios mokyklos kursas.

Tautinių šokių, kankliavimo, tautodailės, dainavimo bei mokyklos choro pamokos vyks po reguliarių pamokų nuo 12 val. iki 1 val. p. p.

Moksleivių registracija į visas klases bus pradėta rugpiūčio 11 d. Apie registracijos tvarką bus pranešta vėliau.

IŠNUOMOJAMI GYDYTOJUI IR DANTISTUI KABINETAI virš Superior Savings and Loan patalpų, East 68 ir Superior gt. kampas.

Teirautis telefonu: **HE 1-2497.**

EAST CLEVELAND — 13515 EUCLID AT SUPERIOR AVE.

OPEN EVERY SATURDAY UNTIL 2:30
ACCOUNTS INSURED TO \$10,000.00

4¹/₂% SUPERIOR SAVINGS
HOME AND REMODELING LOANS

IN TOWN OFFICE — 6712 SUPERIOR AT EAST 68 ST.

JAKUBS & SON FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai 35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue
EN 1-1763

936 East 185 St.
KE 1-7770

tais pasiūlymais. Pvz. sakoma, kad virtuvės reikmenų komplektas, vertas 199 dol., esąs galimas pirkti už 35 dol., bet iš tikrųjų vietos krautuvėse jį galima gauti už 19.90 dol.

• **Viena draudimo bendrovė**, Ohio Valley Insurance Co., sumažino amžiaus ribą jaunuoliams, norintiems gauti automobilių draudimą, iki 23 metų vietoj buvusių 25 metų. Dabar jaunuolis, peržengęs 23 metus, draudimą šioje bendrovėje gaus suaugusių kaina. Reikia laukti, kad ir kitos draudimos firmos paseks tuo pavyzdžiu.

Skaityk ir platink DIRVĄ

• **Įsidėmėkite Dirvos adresą su nauju codo numeriu!**

Kad palengvinus pašto įstaigai efektingiau ir sparčiau atlikti pašto paskirstymą ir spartesnį jo pristatymą adresatui, naudokite naują ZIP codo numerį. Adresuojant Dirvai, rašykite: **Dirva, 6907 Superior Ave., Cleveland, Ohio, 44103.**

KVIETIMAS VASAROS ATOSTOGOMS

Maloniai kviečiame atvykti į saulėtą CAPE COD ir šių metų atostogas praleisti geram poilsiui specialiai paruoštoje **MESKOS viloje ir MESKIUKO vasarnamyje.**

Medžių apsupta erdvi rami aplinka, dideli patogūs kambariai, geras sveikas maistas, malonus nešaltas Atlanto vanduo. Palangos švarumo paplūdimio smėlis, lietuviška dvasia ir gera nuotaika, vaikų priežiūra...

Vasarvietė atidaroma birželio 15. Kas vasaros nuo birželio 15 iki birželio 30 ir nuo rugsėjo 1 iki sezono pabaigos, gaus 15% nuolaidą. Labai prašome užsisakyti kiek galima iš anksto.

MESKA, 42 Beach St., Monument Beach, Cape Cod, Mass. Tel. 759-3251 (Area Code Nr. 617).

SAVININKAS PARUODA

2 šeimų 5-5¹/₂ namą, arti Šv. Jurgio parapijos, 2 geri gaso pečiai, 2 automat. vandens tankai. 2 arba 3 miegamieji kiekv. bute. Banko įkainuotas. Įmokėjimas apie \$3,000.00. Skambinti Alg. Dailidei — **HE 1-8516.**

MŪRINIS NAMAS.

English colonial, parduodamas savininko. 3 miegamieji, 1¹/₂ vonios, židiny, 2 ūdaros verandos, 2 autom. garažas, patogus susisiekimas, arti bažnyčios ir mokyklos. East 185 — Lake Shore Blvd. rajone. Skambinti po 6 val. vakaro telefonu — **KE 1-1807. (87-88)**

BLEZDINGELES PRIE TORRENSO

J. J. Bachuno išleista knyga apie lietuvių įsikūrimą Pietų Australijoje.

Knygą redagavo **PULGIS ANDRIUSIS ir VLADAS RADZEVIČIUS.**

Gausiai Australijos lietuvių gyvenimo vaizdais iliustruota ir turininga knyga artimai supažindina mus su toli atsidūrusių brolių įsikūrimo vargais, jų veikla.

Knygos kaina — 2 dol. Užsisakykite per Dirvą!

1100 METŲ SUKAKTIS

Liepos 21 d. Clevelando čekų katalikų draugijos paminėjo 1100 metų sukaktį nuo krikščionybės įvedimo čekų ir slovākų žemėse. Šventieji Kirilas ir Metodijus (broliai) 863 metais iš Konstantinopolio atvyko į dabartinės Čekoslovakijos žemes skelbti šv. Rašto tiesų slavų kalba. Kadangi Kirilas ir Metodijus skelbė gyventojams krikščionybės mokslą suprantama kalba, jie tuojau buvo pripažinti kaip tautiniai slovākų ir čekų pranašai. Vokiečių apskūsti už tautinės kalbos vartojimą liturginėse apeigose, Kirilas 868 m. turėjęs net vykti į Romą teisintis prieš popiežių. Vėliau popiežius Adrijonas II patvirtino slavišką liturgiją. Šis laimėjimas turėjęs didelės įtakos ne tik krikščionybės plitimui slavuose, bet ir jų tautiniam atgimimui.

Clevelando čekų katalikų organizacijos 1100 metų sukaktį atšventė labai iškilmingai procesija ir pamaldomis Liurdo Dievo Motinos bažnyčioje, kur pamokslą pasakė Pittsburgho vyskupas Nicholas T. Elko. Sukakties iškilmės buvo baigtos čekų tautinių šokių ir liaudies dainų popiete Čekų sakalų salėje, kurią atidarė čekų tautinės aspiracijos keliančiu žodžiu Čuachogos apskrities kontrolierius Ralph Perk (jis pats yra čekų kilmės). Savo kalboje Ralph Perk prisiminė čekų ir lietuvių tautų draugystę ir abiejų tautų bendrą troškimą gyventi nepriklausomai ir laisvu gyvenimu. Jis taip pat pristatė iškilmėse dalyvavusius Amerikos Lietuvių Tarybos atstovą adv. Julijų Smetoną ir Tėvynės Garsų radijo vedėją J. Stempužį. Čekų jungtinio katalikų sąskrydžio pirmininkas V. Hynvar ir kun. Ernest Ziska, O.S.B., iš Chicagos, savo kalbose pabrėžė visų čekų pastangas išlaikyti aukštą savo žmonių moralę ir su virš tūkstantčio metų krikščioniškomis tradicijomis tvirtai laikytis kovoje prieš komunizmą.

Šventė buvo baigta spalvingu čekų tautinių šokių ir liaudies dainų koncertu.

PUIKI DOVANA ANGLISKAI SKAITANTIEMS!

Amerikonų spaudoje pagarsėjusi Jurgio Gliaudos knyga "House upon the sand" (Namai ant smėlio), gaunama ir **Dirvoje. Kaina \$3.95.**

Įsigykite ar užsisakykite paštu. Dirvoje gaunami ir visi kiti Jurgio Gliaudos kūriniai.

AUSTRALIJOS LIETUVIŲ METRAŠTIS

Australijos Lietuvių Bendruomenės pastangomis laikraščio Mūsų Pastogė išleistas A. L. metraštis suteikia pilną Australijos lietuvių gyvenimo vaizdą.

Tai, palyginti, tiksliai ir plati informacija apie kultūrinių organizacijų įsteigimą, jų plėtimasi ir veiklą. Metraštyje išryškinti ir paskiri visuomenininkai bei kultūrininkai.

Metraščio kaina 10 dol.

Galite įsigyti ar užsisakyti Dirvoje.

BETTER LAWNS AND GARDENS CO.

V. Apaniaus vadovaujama, atlieka sodininkystės patarnavimus ir patarnavimus. Be to galite nusipirkti pievoms trąšų, chemikalų, sėklų ir įvairių augalų. Prie progos užsukite ar paskambinkite

12518 Lake Shore Blvd. Cleveland 8, Ohio. Tel. PO 1-5614.

DIRVA

Nr. 88

1963 m. rugpiūčio 2 d.

KAS IR KUR?

• **Adolfo Meko** filmas "Hallelujah, The Hills", pagamintas 1963 m., bus rodomas rugpiūčio 3 d. tarptautiniame filmų festivalyje Montrealyje, kur dalyvauja JAV, Italija, Anglija, Prancūzija, Kanada, Sov. Rusija, Japonija, Meksika, Rumunija, Lenkija, Bulgarija su 25 filmais.

• **Sorbonnos universitete** Paryžiuje Jacques Buge apgynė daktarą, pristatydamas tezę apie lietuvių poetą Milašių (buv. Lietuvos pasiuntinys Prancūzijoje patarėjas) — "Milosz en quete du divin". Jury sudarė M. J. Durry, Scherer ir Ricatte. Tezę išleido knygynas Nizet, 3 bis Place de la Sorbonne, Paryžiuje.

• **Sol. G. Vasiliauskienės** koncertai, be jau skelbtų vietovių, dar rengiami Newarko spalio 19 d., Philadelphiaje spalio 20 d. ir Baltimorėje spalio 26 d. Rengia Lietuvos Bendruomenės apylinkės. Iki šiam laikui jokia organizacija nėra apsiėmusi surengti jos koncerto spalio 5 d., Toronte.

• **Lietuvių Fondas** gavo naujų įnašų iš Prano Aleksandravičiaus, Cleveland — \$250.00, iš Lietuvos Veteranų Sąjungos "Ramovė" Centro Valdybos — \$400.00, iš LB Hartfordo apylinkės papildomai iki \$1,000, iš prelado F. Bartkaus, Dallas, Texas, pažadėtos tūkstantinės sąskaiton jau gauta \$350.00, iš LB Grand Rapids, Mich. apylinkės — \$420.00 ir iš kun. Prano Valinkevičiaus — \$21.00.

NAUJI LIETUVIŲ FONDO NARIAI

Lietuvių Fondo sąskaiton įmokėjo po šimtą dolerių sekantieji asmenys: Stasys Rūta, Chicago, Ill.; Mykolas Šimavičius, Boston, Mass.; Lietuvių Profesorų Draugija Amerikoje, Chicago, Ill.; Lietuvių Dantų Gydytojų S-ga, Chicago, Ill.; Jonas Krukonis, Paterson, N. J.; Jonas Vasys, Dedham, Mass.; Juozas ir Albina Ražkauskai, Brockton, Mass.; Vytautas A. Sužiedėlis, Brockton, Mass.; Jonas Lietuvninkas, pensininkas, Baltimore, Md.; Juozas Daniusevičius — pensininkas, Chicago, Ill.; LB Newarko apylinkė, N. J.; LB New Jersey apylinkė; Amerikos Lietuvių Piliečių Klubas, Cleveland; Kęstutis Tvarakūnas, Philadelphia, Pa.; Vincas Meiliūnas, Brooklyn, N. Y.; Petras Viščinis, Brockton, Mass.; Justinas Liaukus, Brooklyn, N. Y.; kun. Juozas Matutis, New Haven, Conn.; LB New Haven apylinkė; Antanas ir Vanda Gruzdžiai, New Haven; Vytautas Sušinskas, New Haven; Jonas ir Ona Girdauskai; Dr. Juozas ir Dr. Genovaitė Velerai; Bagnys ir Stefaniya Mažučiai, Chicago, Ill.; Vytautas ir Irena Alksniniai, Maspeth, N. Y.; Vytautas ir Sofija Aukštikalniai, Jamaica, N. Y.; Vladas ir Regina Inglevičiai, Brooklyn, N. Y.

• **Paieškomas Baškys Jonas**, sūnus Stasio ir Antaninos, gyvenęs šiaulių mieste, kuriam iš Lietuvos yra daug svarbių žinių. Spėjama, kad jis gyvena Worcester, Mass. Rašyti: O. ir J. Šarūnas, 170 Young St., Hamilton, Ont., Canada.

Mažiausiai Providence skautei Atlanto rajono vadas skn. Pileika užriša kaklaraištį.

B. Kerbelienės nuotrauka

ATSIKURĘ LIETUVOS JŪRŲ ŠAULIAI

Chicago's taupymo ir skolinimo bendrovės patalpose liepos 26 d. įvyko iniciatorių M. Maksvyčio, J. Hofmano, S. Gasnerio, J. Ulevičiaus ir P. Adomaitis sušauktas Lietuvos Jūros šaulių organizacijos atkūrimo tremtyje steigiamasis susirinkimas.

Lietuvos šaulių Sąjunga tremtyje atstovavo centro valdybos vicepirmininkas A. Valatkaitis. Pirmininkauti pakvietė iniciatorių M. Maksvytį, sekretoriauti Ulevičienę. Vicepirmininkas A. Valatkaitis pasidžiaugė dideliu skaičiumi susirinkusių entuziastų ir išreiškė LSS centro valdybos pritarimą atsteigti Lietuvoje veikusius jūros šaulius. Jis priminė, kad visų šaulių aukščiausias tikslas atstatyti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, nesigailint savęs kovoti su jos priešais, ypač komunistais, gerbti, mylėti savo kalbą ir kilmę. Šauliai savo tarpe vadinas broliais ir sesėmis. Sąjunga yra inkorporuota pagal vietos įstatymus. Turį teisę viešai dėvėti uniformą ir tam tikrais atvejais nešioti karinį ginklą.

Susirinkimo pirmininkas M. Maksvytis išdėstė sumetimus, privedusius prie šio steigiamojo susirinkimo. Skaudu buvę žiūrėti, kai žuvusiųjų už Nepriklausomy-

bę pagerbimo dieną vainikas Michigano ežeran buvęs įmetamas ne iš laivo, bet nuo krantinės. Jūros šauliams įsisteigus, to nebūsią. Gerai veikia jūrų skautai, bet nevisi gali prie jų pritapti. Galvota organizuotis prie L. Bendruomenės ar neolithuanų, bet atsisakyta, nes tai apimtų nevisus vandens sporto mėgėjus.

Susirinkusieji vienbalsiai pritarė iniciatorių idėjai atsteigti Nepriklausomą Lietuvos jūros veikusius jūros šaulius-šaules.

Pirmininkaujantis Maksvytis paskaitė susirinkusiems kelis laiškus iš senųjų lietuvių ateivių, sveikinusių atsikūrimo idėją,

siunčiančių aukų (\$30.00) ir siūlančių įvairias paslaugas jūros šauliams.

Visi susirinkime, netgi spaudos atstovai, buvo tiek sužavėti šia idėja, kad tuoj įsirašė į steigėjų sąrašą ir sumetė aukų bei įstojamojo mokesčio lygiai \$150.00. Kadangi steigėjų buvo viso 25 asmenys, tai LSS centro valdybos vicepirmininkas A. Valatkaitis, remdamasis įstatais, pabrėžė, kad jie sudaro jau ne būrį, bet kuopą — klubą, ir visus čia pat iškilmingai prisaikdino.

Išrinkta ir pirmoji valdyba iš M. Maksvyčio, R. Rimkaus, P. Adomaitis, J. Ulevičiaus ir S. Gasnerio. Kandidatais: Br. Gramontas ir V. Paškauskas. Į revizijos komisiją išrinkti: rašytojas A. Nevardauskas, J. Hof-

manas ir M. Jesevičius, kandidatais A. Vaitkevičius ir Samoška. Malonu pažymėti, kad statomi į rinkimus nesikratė pareigų ir tuo parodė visuomeninį subrendimą. Šaulės visus pavaišino kavute ir užkandžiais, kurių dalį suaukojo susirinkime dalyvavę šauliai — prekybininkai.

Steigiamąjį susirinkimą žodžiu sveikino LSS centro valdybos vicepirmininkas A. Valatkaitis, o raštu Detroito šauliai ir korp! Gintaras.

Valdyba numato organizuoti savo nariams navigacijos kursus ir steigti įvairių vandens sporto šakų sekcijas.

Išrinktieji valdybon pareigomis pasiskirstys vėliau, bet norintieji įsijungti į Lietuvos jūros šaulius jau dabar gali kreiptis į šauli M. Maksvytį. Įstojamasis mokestis vienas doleris ir metinis trys doleriai.

Steigiamojo susirinkimo dalyvių parodytas entuziazmas leidžia tikėtis, kad Neptūnas atsikūrusiems Lietuvos jūros šauliams nepašyksės gero vėjo jų darbuose ir siekiuose.

V. A. Račkauskas

TORONTO

• **KLB Toronto apylinkės valdybos posėdyje**, kuris įvyko liepos 25 d. buvo aptarta visa eilė aktualių reikalų. Kiek ilgiau sustota prie įsipareigojimų aptarimo ryšium su įvykstančiu PL Seimu.

• **Skautų įsigytos stovyklavietės** prie Fox ežero šventinimo-atidarymo iškilmės įvyksta rugpiūčio 3 d. Šventinimo apeigoms yra pakviestas prel. dr. J. Tadarauskas.

• **Kanados tautinėj parodoj**, kuri kas metai vyksta Toronte, rugsėjo 2 d. programoje bus etninių grupių pasirodymas. Čia tarp kitu, kaip žinia, yra pasižadėję dalyvauti ir lietuvių meno vienetai.

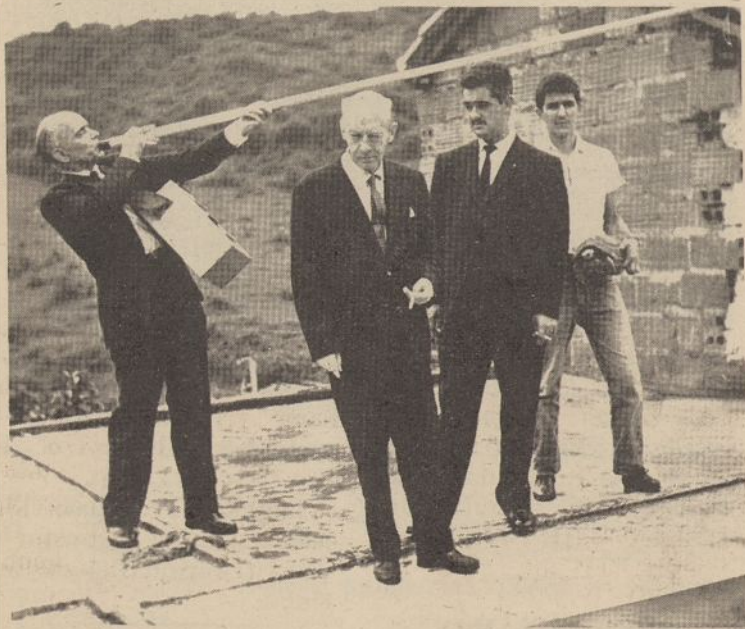
Paraginkit savo pažįstamus užsiprenumeruoti Dirvą

GINTARO VASARVIE-TĖJE, Union Pier, Michigan, ant pat Michigano ežero kranto galite ramiai praleisti savo vasaros atostogas puikiam didelių medžių parke, supančiame teniso, krepšinio ir vaikų žaidimo aikštes.

Vasaroti galima su pilnu išlaikymu; duodamas sveikas, šviežias lietuviškas maistas, arba išsinuomoti naujus modernius vasarnamus esančius prie pat paplūdimio ir patiems gamintis maistą. Taip pat galima gauti atskirus kambarius ir naudotis virtuve.

Dėl informacijų rašyti: Gintaras Resort, P. O. Box 74, Union Pier, Mich. arba skambinti Lakeside 8155.

Sav. Viktorija ir Algirdas Karaičiai

Muzikas Jonas Kaseliūnas, gyvenęs Medelline, Colombijoje, ne muzikos instrumentu groja, o įsidėjęs akmenėlių į senovišką indėnų šaudyklę, ruošiasi pritrėnkti retą paukščiuoklę... Šalia stovi čekų kilmės dirigentas prof. Maz.

A. A.

JONUI NAVICKUI

mirus, gilaus liūdesio valandoje nuoširdžiai užjaučiame jo žmoną ONĄ, sūnus JONĄ ir PETRĄ ir drauge liūdimė

Vladas ir Adelė, Česlovas, Eduardas, Elmontas ir Rimantas Mickūnai

Mielą bičiulį

MARTYNĄ KLEINAITĮ

ir artimuosius, motinai mirus, nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdimė

P. G. Valunai

Lietuvos jūrų šaulių atsteigimo išeivijoje sumanytojai: Stasys Gasneris, Jonas Hofmanas, Mykolas Maksvytis, Juozas Ulevičius ir Pranas Adomaitis.

V.A. Račkausko nuotrauka

Grupė dalyvių steigiamajame Lietuvos jūrų šaulių susirinkime liepos 26 d. Chicagoje. Prie stalo sėdi: Adomaitis, Žilėnas, Valatkaitis, Maksvytis, Ulevičius ir Gasneris.

V.A. Račkausko nuotrauka

BALFo reikalų vedėjas kun. L. Jankaus apsilankymas Chicagoje įnešė daug pagyvėjimo. Nuotraukoj: spaudos ir organizacijų atstovai dalyvavę balfininkų pasitarime. Sėdi iš kairės: prof. A. Varnas, Simokaitienė, Buikienė, Rudienė, Gugienė, kun. L. Jankus, J. Jasaitis, Morkūnienė, kun. Sugintas ir kun. Traukis.

V. A. Račkausko nuotrauka

